

LUNDS
UNIVERSITET
Socialhögskolan

Nej + Pengar = Ja?

En kvalitativ studie om Sexköpslagen och kvinnorna i prostitution

Sabina Persson & Nicole Toth

Kandidatuppsats (SOPA 63)
Aktuell termin (VT 2016)
Handledare: Lupita Svensson

Abstract

Authors: Sabina Persson & Nicole Toth

Title: No + Money = Yes? A qualitative study about *Sexköpslagen* and the women in prostitution. [Translated title]

Supervisor: Lupita Svensson

Assessor: Anna Rypi

The aim of this study was to examine the Swedish prostitution law that makes it illegal to buy sexual services but legal to sell them. More specifically the aim was to find out the perceptions and attitudes of social workers in regards to the Sex Purchase Act which was enacted in 1999 and was first of its kind in the world. We carried out qualitative interviews in three larger Swedish municipalities where we interviewed five social workers who had knowledge and experience in working with women in prostitution. The analysis was based on two different themes, one focusing on underlying factors that might lead women into prostitution either by force or willingly. The other theme was focusing on the social workers attitudes and perceptions on the Sex Purchase Act and its advantages and disadvantages. We found that the attitudes of social workers regarding the law generally was positive and they could not see any advantages to legalize or criminalize prostitution as a whole. We also found that there are lots of different underlying factors to why women end up in prostitution.

Keywords: prostitution, prostitutes, social worker, the Sex Purchase Act, law, feminism.

Förord

Vi har under en längre tid kämpat för att få ihop detta arbete men nu är det äntligen klart. Vårt största hinder på vägen var att hitta respondenter som hade tid till att ställa upp för intervju. Vi vill dock uppmärksamma det engagemang som visats oss från alla vi kommit i kontakt med. Tack för era tips, de har varit ovärderliga. Av samma anledning är vi oerhört tacksamma för de fem respondenter som hade tiden och viljan att ställa upp, utan er hade det inte gått! Tack för den kunskap ni delat med er av. Ert mottagande, er positiva anda och ert engagemang har betytt mycket för oss. Detta arbete är bara en liten del av allt ni hade att säga.

Nicole och Sabina
Helsingborg 160813

Innehållsförteckning

1.	Inledning	6
	1.1. Problemformulering	6
	1.2. Syfte	7
	1.3. Frågeställningar	8
	1.4. Avgränsningar	8
	1.5. Användning av begrepp	9
2.	Orientering av kunskap	11
	2.1 Litteratursökning	11
	2.2. Frivillighet och tvång	11
	2.3. Är sex arbete?	12
	2.4 De utsatta	15
	2.5 Synen på Sexköpslagen	16
3.	Rättsliga förutsättningar	18
	3.1 Historia	18
	3.2 1977års prostitutionsutredning	19
	3.2.1 För och mot en kriminalisering	20
	3.3 Könshandeln	20
	3.3.1 För och mot en kriminalisering	21
	3.4 Sexköpslagens tillkomst	21
	3.5 Aktuell lagstiftning	23
	3.5.1 Skärpt straff för köp av sexuell tjänst	23
	3.6 Resultat	24
	3.6.1 Påverkan	25
4.	Teoretiska utgångspunkter	26
	4.1 Abolitionism eller Autonomi	26
	4.1.1 Radikalfeminism	26
	4.1.2 Liberalism	28
	4.2 Stigma	29
	4.3 Sammanfattning	30
5.	Metodologiska övervägande	31
	5.1 Kvalitativ metod och den semistrukturerade intervjun	31

5.2 Urvalsprocess	32
5.3 Genomförande	33
5.3.1 Transkribering	33
5.3.2 Analysförfarande och bearbetning	34
5.4 Metodens förtjänster och begränsningar	34
5.5 Metodens tillförlitlighet	36
5.6 Forskningsetiska frågor	36
5.7 Förförståelse	37
5.8 Arbetsfördelning	38
6. Analys	39
6.1 Den lyckliga horan	39
6.1.1 Är frivillighet tvång utan motstånd?	41
6.1.2 Sammanfattning	44
6.2 Den ultimata Sexköpslagen	45
6.2.1 Sexköpslagen som normbildande	47
6.2.2 Lagen kan bli bättre	48
6.2.3 Kriminalisera eller legalisera prostitution som helhet	49
6.2.4 Utan köpare – ingen prostitution?	50
7. Slutdiskussion	52
8. Referenslista	54
Bilaga 1 – Första mailet	
Bilaga 2 – Informationsbrev	
Bilaga 3 – Intervjuguide	

1.1 Inledning

Vi är två socionomstudenter som läser på Campus i Helsingborg, Lunds Universitet. I valet av vad vår uppsats skulle handla om, ville vi lyfta ett ämne vi själva inte hade mycket kunskap om men ändå var intresserade av, detta samtidigt som att vi ville lyfta något viktigt som vi kunde tillföra och förmedla till vår omgivning. När vi valde ämnet prostitution hade vi även en önskan om att kombinera ämnet med juridik. Då rättssystemet och lagstiftningen är det som styr vårt land och utgör en stor del av det som påverkar och avgör normen i samhället. Denna uppsats blev resultatet.

1.1 Problemformulering

”Sexköpslag får underkänt” lyder rubriken på artikeln som publicerades i Dagens Nyheter (2015) förra året. Den svenska Sexköpslagen¹ är unik i sitt slag och har både hyllats och ansetts vara sexuellt diskriminerande (Erikson 2011). Enligt DN har lagen mest medfört negativa följder för de som lever i prostitution.

Diskussionen kring prostitution sträcker sig långt tillbaka i tiden och är idag fortfarande ett omtalat samhällsproblem. Det som är avgörande för hur politikerna adresserar ett samhällsproblem, som prostitution, beror på hur det uppfattas och iså fall varför, då politik både ska fungera som problemskapande och problemlösande (Erikson 2011). Historiskt sett har debatten kring prostitution och hur samhällsproblemet ska lösas pågått under hundratals år. Med tiden har det dock skett en globalisering och attityderna kring prostitutionen och vad som anses är kriminellt eller inte har kommit att förändras.

Under århundraden sågs prostituerade kvinnor som kriminella och kunde dömas till bland annat tvångsarbete (BRÅ 2000:4:13). Först på 80-talet kom diskussionen även att handla om att kriminalisera köp av sexuella tjänster för att försöka minska antalet köpare och för att fungera avskräckande på verksamheten. Dock såg myndigheterna svårigheter med bevisningen och att det kunde påverka olika delar av prostitutionen ojämnt (BRÅ 2000: 4:13–14). I en senare utredning (SOU 1995:15) motiverades samma utslag, att kriminalisera båda parter, med att prosti-

¹ BrB 6 kap 11§

tution och köp av sexuella tjänster inte var socialt accepterat. Det ansågs även att det inte var tillräckligt avskräckande för de prostituerade ifall köparna är dem enda som kriminaliseras (BRÅ 2000:4:14). Något år senare ändrades diskussionen igen med argumentet att kvinnorna som sålde sexuella tjänster inte skulle räknas som kriminella med tanke på att de redan är en tillräckligt utsatt grupp i samhället. Detta resulterade i att Sverige den 1 januari 1999 införde, som första land i världen, att köp av sexuella tjänster skulle kriminaliseras men inte försäljningen av sexuella tjänster. Lagen kom att heta Lag (1998:408) om förbud mot köp av sexuella tjänster, mer känd under namnet Sexköpslagen, där straffet var böter eller fängelse i högst ett halvår².

Gemensamt för alla lagändringar genom tiderna har varit att verka avskräckande med syftet att få ett slut på prostitutionen och med den senare lagen även att skydda kvinnorna. Ändå lever prostitutionen vidare, nu istället i otrygga miljöer, och utvecklas på ett sätt som gör det svårare för myndigheter att komma åt den (SVT 2015). Undersökningar visar att samhället ger sitt stöd för lagen och även ett visst stöd för att kriminalisera försäljning av sexuella tjänster. Statistiken på hur många som säljer respektive köper sexuella tjänster visar låga siffror, men troligtvis på grund av stora mörkertal (Länsstyrelsen 2015:9–11).

Kunskap om prostitution och dess utveckling ger samhället en chans att förstå och erbjuda rätt hjälpinsatser till de personer som befinner sig i prostitution. Kunskap som utvecklas på området påverkar i sin tur samhället genom exempelvis lagändringar (jfr Kalman 2013:63). Trots att politikerna har ett stöd från samhället gällande Sexköpslagen har de som lever i prostitutionen och de som arbetar med prostitution glömts bort i debatten (jfr DN 2015).

1.2 Syfte

Syftet med denna studie är att undersöka och analysera socialarbetares, som arbetar med kvinnor i prostitution, uppfattning samt åsikt gällande Sveriges prostitutionslagstiftning. Syftet är även att ur socialarbetarens perspektiv, undersöka vilka bakomliggande faktorer som kan leda till att kvinnor hamnar i prostitution, och om dessa faktorer kan ha ett samband med frivillighet och tvång.

² Idag ligger lagen under Brottsbalken och straffet är utökat till fängelse i högst ett år.

1.3 Frågeställningar

- Hur beskriver de socialarbetare som arbetar med kvinnor i prostitution sin uppfattning gällande Sveriges prostitutionslagstiftning?
- Vilka eventuella för- och/eller nackdelar med en kriminalisering alternativt legalisering av prostitution beskriver de socialarbetare som arbetar med kvinnor i prostitution?
- Hur beskriver de socialarbetare som arbetar med kvinnor i prostitution de bakomliggande faktorer som kan få kvinnor att hamna i prostitution, och kan dessa faktorer ha ett samband med frivillighet och tvång?

1.4 Avgränsning

I denna forskningsplan har vi valt att avgränsa oss till det som kallas ”gatuprostitution”. Eftersom tillförlitligheten för exempelvis den webbaserade prostitutionen kan vara opålitlig då det är svårt att veta vilka som ligger bakom och kan även vara svårtillkomligt, valde vi att inte ta med detta (jfr Daneback & Månsson 2008). Vi vänder oss de som arbetar med kvinnor i prostitution. Vi har valt att generalisera begreppet prostitutionen som i att det är män som köper och kvinnor som säljer sexuella tjänster.

1.5 Användning av begrepp

Socialarbetare: För att behålla våra respondenters anonymitet har vi valt att kalla alla våra respondenter för socialarbetare. Detta beror på att de alla yrkesmässigt arbetar med kvinnor i prostitution på olika sätt, samt då alla våra respondenter har socionomexamen eller annan likvärdig högskoleutbildning.

Sexköpslagen: I arbetet kommer vi huvudsakligen att hänvisa till lagen som *Sexköpslagen* trots att lagen har hetat annat och idag går under Brottsbalken³ med namnet *Lag om förbud om köp av sexuella tjänster*.

Prostitution och prostituerad: Vi har valt att använda oss av samma definition av prostitution som återfinns i 1977 års prostitutionsutredning och som lever kvar i många av nutidens rapporter och utredningar. Definitionen lyder: "*När minst två parter köper eller säljer sexuella tjänster mot ersättning (vanligen ekonomisk); vilken utgör en förutsättning för den sexuella tjänsten*". Fördelen med definitionen är att den innefattar två parter, alltså en köpare och en säljare. Jämfört med tidigare så var begreppet synonymt med "den prostituerade kvinnan" där köparen i princip varit osynlig (SOU 2010:49). Definitionen är även bra då den lyfter fram att pengar är den vanligaste ersättningsformen men för att den även lämnar utrymme för andra förekommande typer av ersättning som till exempel boende, kläder eller droger (Länsstyrelsen 2014:15). Det finns dock en del brister i definitionen. Den ger lätt en bild av att de två inblandade parterna är jämställda i ett affärsutbyte vilket sällan speglar verkligheten (SOU 2010:49).

Vi vill förtydliga att när vi använder begreppet *prostituerad* eller *prostitution* så inbegriper ordvalet inte vad de inblandade aktörerna *är* utan vad de *gör*. Vi försöker även använda begrepp som "kvinnor i prostitution", "kvinnor som utnyttjas i prostitution" eller "kvinnor som hamnat/befinner sig i prostitution" som komplement. Vi vill förbehålla att ordvalet inte alltid är konsekvent.

Dold eller öppen prostitution: Det som avgör hur stor möjlighet det finns att mäta omfattningen av prostitutionsmarknaden beror på hur öppen den är. Prostitutionen kan ske öppet, alltså tillgängligt för insyn, eller dolt, som innebär avskilt från in-

³ BrB 6 Kap 11§

syn. Exempel på öppen prostitution kan vara platser där den sexuella tjänsten marknadsförs eller köps öppet vilket underlättar en kartläggning, gatuprostitution är ett exempel. Kontakten mellan säljare och köpare kan inledas på en öppen arena men förflyttas sedan till en dold miljö. Den dolda prostitutionen är svårare att undersöka då den förekommer på exempelvis klubbar, hotell och massagesalonger, även kallad inomhusprostitution. Det är svårt att få fram exakta siffror på hur många som säljer och köper sexuella tjänster då en stor del av prostitutionen sker dolt (Länsstyrelsen 2014:15–16).

Gatuprostitution: Gatuprostitution är när den i prostitution befinner sig på gatan, eller på andra allmänna platser, och erbjuder sina tjänster relativt öppet. Gatuprostitutionen förekommer oftast i större städer som Stockholm, Göteborg och Malmö, på vissa bestämda gator. Köparna kommer för det mesta med bil (Persson 1981:37).

2. Orientering av kunskapsläget

I detta kapitel kommer vi att gå igenom tidigare forskning samt annan viktig kunskap⁴ gällande prostitution och Sexköpslagen. För en mer intressant redogörelse har vi valt att slå samman dessa två delar.

2.1 Litteratursökning

För att söka vår litteratur valde vi främst Lunds Universitets sökmotor LubSearch samt Google Scholar. Vi sökte efter doktorsavhandlingar och vetenskapliga artiklar. Då stor del av uppsatsen innefattar mycket juridik, fick vi använda oss utav Regeringens hemsida samt Helsingborgs Stadsbibliotek.

Våra sökord: *Prostitution, könshandel, socialt arbete, Sexköpslagen och prostitutionens historia*

2.2 Frivillighet och tvång

Det råder delade meningar om hur samhället ska se på prostitution, detta har vi kunnat se i tidigare forskning samt i annan viktig kunskap. Debatten har, som tidigare nämnts, pågått under lång tid och pågår fortfarande. Prostitution ses å ena sidan som ett skadligt fenomen som måste åtgärdas, å andra sidan ses det som ett legitimt arbete som utförs frivilligt av dessa kvinnor. I avsnittet nedan kommer vi att redogöra för tidigare forskning samt annan viktig kunskap på området.

Petra Östergren är författare och har en filosofie magister i socialantropologi. Hon har forskat kring svensk feminism och den svenska sexualpolitiken som hon kritiskt diskuterar i sin bok *Porr, Horor och feminister* (2006). I boken tar hon upp att kvinnor i prostitution oftast porträtteras på två olika sätt, antingen som offer; trasiga och drogade, eller som ”den lyckliga horan” som dyrkar sex. Östergren själv skriver att de båda extrema porträtten kan finnas, men så även allt där emellan. Det är inte lätt att dra klara gränser. Efter att Östergren intervjuat ett tjugotal sexsäljare, där intervjupersonerna frågades vad de tycker och tänker kunde hon placera en del kvinnor under kategorin ”*lyckliga horan*” (Östergren 2006:167–169). Dessa kvinnor har positiva erfarenheter av prostitution, de ser sex som något

⁴ Kunskap som inte är vetenskaplig

intressant och som ett känslomässigt möte med kunder. De sålde sex någon gång i veckan, har familj och ett annat liv. Pengarna gör det till en ren affärsmässighet. Mötet med kunden är något fascinerande och mänskligt. Att få någon annan att njuta blir en njutning för dem. Det jobbiga, enligt vissa av Östergrens intervjupersoner, är att behöva hålla det hemligt för allmänheten (Östergren 2006:170–171, 175-176). Östergren (2006:48–49) jämför prostitution med andra arbeten och menar att tvång finns till en viss del bakom alla arbeten genom att kunna tjäna pengar, köpa mat och få tak över huvudet.

Resonemanget att en trasig barndom, där bland annat sexuella övergrepp förekommit, oftast ses som anledningen till att många hamnar i prostitution är Östergren kritisk mot i sin bok (2006:253–255). Hon menar att omgivningen vill att orsaken till att någon hamnar i prostitution *ska* gå långt tillbaka, gärna från barndomen där anknytningsmönstret inte gått som det borde eller där föräldrarna missbrukade droger. Av samma anledningar dras slutsatsen att kvinnor i prostitution inte själva väljer att sälja sex. Östergren är dock kritisk mot dessa påståenden och ifrågasätter källorna till de undersökningar som sägs visa att nio av tio kvinnor som lever i prostitution har varit med om sexuella övergrepp i barndomen. Hon ställer frågan istället vad det har med saken att göra och om det förändrar synen på prostituerade kvinnor.

Enligt Östergren (2006:169) kan även kvinnor som kommer till Sverige från andra länder bli mer utsatta då de varken kan språket eller har kunskap om hur samhället fungerar. Inte heller har de några vänner eller familj i landet som kan hjälpa dem och ibland har de blivit lurade att komma till landet av olika anledningar och står nu i skuld till dem som hjälpte dem över. Det finns även de scenarier där de lever här bakom låsta dörrar och under hot. Östergren (2006:250) menar dock att människohandeln inte är så stor i Sverige utan tappade mycket av sitt fäste när motståndet till prostitution kom.

2.3 Är sex arbete?

Leif GW. Persson, professor i kriminologi vid Rikspolisstyrelsen, har i många år forskat på området prostitution och har skrivit boken *Horror, hallickar & torskar* (1981). I boken diskuterar han bland annat de argument som ofta framkommer i

debatten om huruvida prostitution anses vara skadligt eller inte. Han menar att när samhällen liksom Sveriges diskuterar eventuella åtgärder mot ett fenomen brukar det krävas att det finns starka bevis för fenomenets skadlighet men även för dess individskador. Ofta ställs höga krav på fenomenets skadeverkningar innan några åtgärder vidtas. Det är även en ekonomisk fråga då diskussionen om åtgärder bygger på en jämförelse mellan vad det kostar samhället att ha kvar den osunda företeelsen jämfört med kostnaderna att bli kvitt den. Den vanligaste och oftast billigaste åtgärden är att kriminalisera och förbjuda problemet samt även att det ska hanteras med redan befintliga resurser. Författaren argumenterar mot denna typ av resonemang då en kriminalisering inte kan ses som en förebyggande åtgärd och den tar inte heller bort eventuella orsaker till problemet, speciellt inte när det gäller prostitution (Persson 1981:208–209).

Persson (1981:209) diskuterar två olika argument, som ofta anförs i debatten för prostitution, och slår hål på dessa. Det första argumentet är tesen om *individens frihet*, att när prostitutionen är "ideal" så innebär den inte något utnyttjande och kan ses som en individuell valfrihet. Författarens motargument är enkelt och menar att om kvinnorna som prostituerar sig skulle tjäna lika mycket pengar på att göra något annat så hade de med största sannolikhet inte prostituerat sig. Östergren (2006:262–263) menar å andra sidan att prostitution inte alltid bara handlar om att tjäna pengar, utan att det även kan handla om att bevara sin självrespekt, på så sätt att inte behöva ta ett slitsamt lågavlönat arbete eller ansöka om socialbidrag. Persson (1981:209) fortsätter och menar att den statligt legitimerade prostitutionen inte minskar den illegala prostitutionen, utan den ökar. De kvinnor som kan tänkas delta i den typen av prostitution rekryteras till största del från de sämst ställda och utsatta. Det handlar i grund och botten om rätten att köpa andra människor. En rätt för den starka att utöka sin frihet till priset av den svages inskränkta frihet.

Persson (1981:211) diskuterar ännu ett argument för prostitution som är det *soci- almedicinska*. Nämligen att prostitution är nödvändigt för de personer som på grund av olika funktionshinder eller liknande är uteslutna från vanligt sexuellt och emotionellt umgänge. Författaren menar att detta argument kan godtas då prostitution faktiskt kan erbjuda denna grupp möjligheter som inte skulle finnas i ett samhälle utan prostitution, åtminstone inte på en likvärdig nivå. Amy L. Huang

(2015:83) skriver i tidskriften *Social Work & Social Sciences Review* om en kvalitativ intervjustudie som hon genomförde i Australien, Sydney. Artikeln illustrerar hur prostitution kan verka som ett legitimt sätt att försörja sig på, som vilket annat yrke som helst. I studien intervjuades kvinnor i prostitution som inte tillhörde de typiska stereotypa kategorierna, de var varken missbrukare, våldsoffer eller lyxprostituerade. Även socialarbetare intervjuades i studien och samtliga respondenter hade uppfattningen att sexarbete fungerar som stärkande för de prostituerade. Kvinnorna i prostitution beskrev det som att de genom sitt arbete hade hittat sig själva och insett vilken inverkan och betydelse deras arbete hade för andra (ibid 2015:88). En av dessa kvinnor som levde i prostitution menade att hon hade givande samtal med sina köpare och kände sig stärkt av att kunna hjälpa framförallt de som på olika sätt hade problem med sexuella och emotionella relationer av olika anledningar. En av de prostituerade kvinnorna i studien berättade om ett möte med en man som var gravt överviktig som brast ut i gråt av att han inte blev dömd för sitt utseende och fick erfara att bli berörd av en kvinna för första gången. I dessa situationer kunde de prostituerade kvinnorna känna att de gjorde skillnad genom att hjälpa dessa män att lära känna sig själva och må bra över sin sexuella förmåga (Huang 2015:89). Även Östergrens (2006:262–263) intervjupersoner nämner övervägande positiva saker med prostitution. Hennes respondenter hade inte heller traumatiska upplevelser eller enbart dålig erfarenhet av prostitution. De menade att de gavs möjligheten att experimentera med sin sexualitet och fick träffa nya intressanta människor. De hittade styrka och kunde även uppleva arbetet som terapeutiskt. Intervjupersonerna berättar vidare att de upplever att de män som köper sex ofta gör det för att dem har en ovanlig sexuell läggning som de skäms för att leva ut med sin partner. Köparna kan vara allt från familjepappa till yngre män. Affärsmän eller blyga. Ibland är männen inte ens ute efter sex, utan vill mer ha en relation eller bara någon att prata med (Östergren 167-169).

Persson (1981:211–212) menar att denna sistnämnda grupp av män, som enbart söker någon att hålla i handen och få känna närhet med, inte är av någon större omfattning. Oavsett om så skulle vara fallet och att prostitution kan fylla en "bra" funktion i dessa situationer så handlar det om att göra en avvägning. Det är en fråga om att ta ett beslut och göra ett val. I denna debatt väger skälen som talar

mot prostitution tyngre vilket är det som varit utgångspunkten i de utredningar och rapporter som ligger till grund för lagstiftningen (se lagavsnitt nedan). Hur pass skadlig prostitution är beror på omständigheterna. Skadeverkningarna av prostitution med koppling till exempelvis missbruk och kriminalitet är olika starka beroende på vilken form av prostitution det handlar om samt beroende på den individuella variationen. Författaren avslutar sin diskussion med att trycka på att prostitution inte är en kvinnofråga utan en mänsklig fråga med flera aktörer (Persson 1981:212–213).

2.4 De utsatta

I Jolanda Sallmanns artikel från tidskriften *Affilia: Journal of Women and Social Work* (2010) gör författaren en analys som grundas på en intervjustudie med kvinnor som lever i prostitution och deras erfarenheter av att leva med stigma. I studien beskriver kvinnorna hur de upplever att det är bli stämplade och diskriminerade varje dag. Detta på grund av att de är kvinnor som missbrukar droger och säljer sexuella tjänster. Kvinnorna som benämns i artikeln lever i USA där det i de flesta delstaterna är både kriminaliserat att sälja samt köpa sexuella tjänster. Det nämns dock även i artikeln att trots att båda parter gör något kriminellt, och även om prostitution ”finns till för männen”, så utgör sexköparna endast tio procent av alla gripande inom prostitutionen. Det finns mycket som tyder på en social acceptans av sexuell dubbelmoral i samhället där kvinnorna blir offer (Sallmann 2010:147–148). Dessa kvinnor som lever i prostitution är inte bara en förtryckt och sårbar grupp, ofta har de redan kontakt med socialen och likande myndigheter/organisationer, gällande straffrätt, missbruk, deras psykiska ohälsa, trauman de upplevt samt barnskydd (ibid).

Då det i USA är kriminellt för kvinnor att sälja sexuella tjänster hindras de från att söka hjälp eller få olika stödinsatser på grund av rädsla för risken att åka fast. Dessa kvinnor ses mer som brottslingar, snarare än traumaöverlevare, och samhället har bildat stereotyper där de ser dessa kvinnor som självförsörjande som inte är i något behov av hjälp, eller att de skulle riskera att störa de olika stödprogrammen genom att fortsätta sälja sexuella tjänster eller genom att fortsätta ta droger (ibid).

En annan aspekt som belyses i artikeln (Sallmann 2010:152–153) kring konsekvenserna för hur det är att leva med stigmatisering för kvinnorna, är att de blir diskriminerade. Exempel med våldssituationer visar på diskriminering, att det är en vanlig form av diskriminering mot kvinnorna att ständigt stå ut med fysiskt och sexuellt våld. Deltagarna i studien berättar om hur de upplever att de särbehandlas i jämförelse med andra kvinnor. Att de blir särbehandlade för att det är kvinnor, ”horor” och missbrukare. De blir nekade rättsskydd eller annat skydd. Som exempel på detta tar de upp en deltagares historia att polisen sagt att hon förtjänade att bli våldtagen, när hon berättat vad hon varit med om. Att de förtjänar att bli våldtagna eller på annat sätt skadade menar deltagarna i studien är något som är socialt accepterad moral i samhället. Ett annat exempel som lyfts i artikeln var att en deltagare blev dömd för försäljning av sexuella tjänster av en domare, som tidigare varit hennes kund. Så även om både hon och domaren är lika kriminella, var det hon som åkte dit och blev utesluten och avvisad. För det är inom det juridiska de känner en djup sårbarhet på grund av den diskriminerade behandling de ges.

Något som deltagarna i artikeln (ibid) delade uppfattning om var att även om de slutat sälja sexuella tjänster och/eller slutat ta droger känner de att de fortfarande bär stämpeln med sig och definieras av sina tidigare beteenden. Att tillhöra en stigmatiserad grupp under lång tid påverkar i sin tur personerna i hur de interagerar med världen då de hela tiden förväntar sig att bli diskriminerade av andra i samhället.

2.5 Synen på Sexköpslagen

SOU:s utvärdering *Förbud mot köp av sexuell tjänst – en utvärdering 1999-2008* undersöker hur den svenska prostitutionslagstiftningen tagits emot av de personer som lever i prostitution samt av de som tagit sig ur den. Utvärderingen visar att de som tagit sig ur prostitution är positiva till lagen jämfört med de som fortfarande befinner sig och utnyttjas i prostitutionen, vilka är kritiska mot lagen. De som utnyttjas menar att förbudet har stärkt det sociala stigma det innebär att sälja sex. De menar att de själva valt att prostituera sig och upplever inte att de är ofrivilligt utsatta. De upplever vidare att deras vilja och fria val inte respekteras utan ifrågasätts av samhället. I utvärderingen tolkas dessa nämnda negativa effekter som positiva utifrån perspektivet att syftet med lagen är att bekämpa prostitutionen. De

som tagit sig ur prostitution menar att kriminaliseringen av köparnas handlingar har gjort dem starkare. De har slutat skuldbelägga sig själva och istället känt att det är köparnas beteende och handling som är fel. De menar att det inte finns någon frivillig prostitution då det alltid är köparen som har makten över den som säljer, vilken blir utnyttjad. Detta är inget någon erkänner för sig själv eller förstår så länge denne utnyttjas menar dem (SOU 2010:49:129–130).

3. Rättsliga förutsättningar

I detta avsnitt avser vi att ge en sammanfattande överblick över hur prostitutionsfrågan har hanterats i Sverige sedan mitten på 1960-talet fram till idag, samt hur frågan har reglerats i lagstiftningen.

3.1 Historia

I den västerländska kulturen kan prostitutionens historia följas tillbaka ca 5000 år. Det finns ingen klar och entydig skildring av prostitution under dessa årtusenden då prostitutionen oftast har varit dold, vilket i sin tur även har gjort det svårt att ta reda på prostitutionens omfattning under vissa perioder. År 1847 infördes reglementeringssystemet i Sverige vilket innefattade obligatoriska hälsoundersökningar och registrering av prostituerade. Detta för att sjukdomar som syfilis skulle förhindras att spridas. På den tiden sågs prostitutionen som källan till sjukdomsspridningen och prostitution sågs lika med kvinnan. Reglementeringen avskaffades 1918 och ersattes med lösdrivarlagen. Den infördes för att kontrollera lösdrivande människor, bland dessa anhölls kvinnor, de flesta för att de hade sålt sexuella tjänster. Lagen avskaffades 1964 och blev ersatt med lagen om åtgärder vid samhällsfarlig asocialitet (LSA). Denna lag kontrollerade främst kvinnor i prostitution, mycket eftersom dessa kvinnor befarades att komma i kontakt och ena sig med samhällets mest farliga män. LSA fick stor kritik och togs bort år 1981. Utöver dessa lagar så reglerades prostitution i sedlighetsbrotten i 6 kap Brottsbalken. Det var då förbjudet att köpa sexuella tjänster av någon under 18 år (Dodillet 2008:48–49).

Samhället fortsatte kontrollera prostitutionen men under 1960-talet var det allt färre politiker som engagerade sig aktivt gällande prostitutionsfrågan. Kontrollen av sexsäljare hade luckrats upp och sexual debatten blev allt mer öppen. Under senare delen av 1960-talet dök det upp allt fler återförsäljare av pornografi samt caféer där servitriserna arbetade med blottade bröst. Caféverksamheterna övergick senare till att bli rena sexklubbar med nakenshower, erotisk filmvisning och samlag på scen. På flera av dessa kunde besökarna betala för privat posering⁵ med

⁵ När en person betalar för att iaktta någon som poserar sexuellt, exempelvis där den betalande parten sitter bakom en glasruta och tillfredsställer sig samtidigt (Persson 1981).

poseringsflickor i anslutning till klubben. Dessa aktiviteter innebar i många fall en dold bordellverksamhet. Det var tillåtet att sälja eller köpa sex, men det var förbjudet om verksamheten var organiserad. Antalet sexklubbar ökade ytterligare efter att brottsbalkens straffbestämmelser gällande tukt- och sedlighetssårande handling upphävdes 1971. År 1972 fanns det 69 sexklubbar i landet som polisen hade kännedom om. Under denna tid var det tillåtet med prostitution. Sexklubbar-
nas utbredning var dock oönskad och det befarades att brottsligheten skulle öka. Ännu en rädsla var att prostitutionen skulle få svåra sociala följder för de inblandade kvinnorna (Dodillet 2008:50–51).

3.2 1977års prostitutionsutredning

Under 1970-talet förändrades synen på prostitution vilket bland annat berodde på att synen på sexualitet hade ändrats i samhället. Med dessa sociala förändringar väcktes prostitutionsfrågan och en utredning tillsattes för att studera dess utbredning i Sverige. Prostitution benämndes som ett allvarligt samhällsproblem och därför gjordes en kartläggning för att ta reda på prostitutionens omfattning samt bakomliggande faktorer till denna. Utredningen är än idag den mest omfattande kartläggningen som gjorts av prostitutionen i Sverige (SOU 2010:49:64–65). Utredningen visade att prostitutionen nu hade minskat, efter dess kraftiga ökning under 1960-talet, vilket kunde ses som ett resultat av olika insatser och åtgärder från samhällets sida. I utredningen ville orsakerna till prostitution hittas, inte enbart hos de kvinnor som befann sig i den utan även hos de andra inblandade aktörerna, samt även i samhället. Vilken betydelse köparna och efterfrågan på sexuella tjänster hade för prostitutionen ville uppmärksammas, men även hur samhällets syn på sexualitet och makten mellan könen påverkade prostitutionen (SOU 2010:49:65).

I utredningen diskuterades begreppet prostitution och det kunde konstateras att begreppet haft olika betydelser genom tiderna men att det i huvudsak alltid har behandlats som en kvinnofråga. Genom att se prostitution som en kvinnofråga så menade utredaren att det bortsågs från det faktum att efterfrågan är det som prostitutionen är beroende av, en efterfrågan som uppstår hos köparna. Begreppet prostitution skulle vidgas och istället markera att det är ett mänskligt problem, inte en kvinnofråga. Den definition av *prostitution* som infördes var:

Prostitution föreligger när minst två parter köper respektive säljer sexuella tjänster mot (vanligen) ekonomisk ersättning, som utgör en förutsättning för den sexuella tjänsten. (SOU 2010:49:66).

3.2.1 För och mot en kriminalisering

I utredningen övervägdes en helkriminalisering av prostitution men även att rikta ett förbud enbart mot köparen. Ett av argumenten *för* en kriminalisering var att det skulle utgöra en stark återhållande effekt för många av köparna, inte enbart på grund av straff och påföljd utan även på grund av risken att bli avslöjad inför familj, vänner och kollegor. Något som även antogs var att männens inställning till prostitution skulle komma att ändras. Dessutom antogs det att en kriminalisering skulle verka avskräckande för de prostituerades verksamhet. Det som talade *mot* en kriminalisering var en överhängande risk att prostitutionen skulle drivas till otrygga miljöer. En konsekvens av detta hade varit svårigheten att möta de prostituerades behov av hjälp och vård i form av olika sociala insatser. Det befarades även att övergrepp och våld skulle öka om prostitutionen skulle bli mindre synlig, speciellt då det hade varit ännu svårare att bevisa straffbara handlingar och överträdelser av förbudet. I det hela så övervägde nackdelarna gällande att införa ett förbud mot prostitution så det beslutades att prostitution skulle fortsätta vara straffri (SOU 2010:49).

3.3 Könshandeln

1993 års prostitutionsutredning låg till grund för införandet av ett förbud mot köp av sexuella tjänster. En ny utredning gjordes då det antogs att prostitutionens utbredning och karaktär hade förändrats sen den förra utredningen (SOU 1995:17). Utredningen lämnade i mars 1995 betänkandet *Könshandel* (SOU 1995:15) som innehöll förslag om att prostitution skulle kriminaliseras genom att införa ett förbud om både köp och försäljning av sexuella tjänster i brottsbalken. I utredningen "Könshandeln" valde de att använda begreppet *könshandel* som en synonym till prostitution (SOU 1995:15). Det föreslogs att straffansvaret skulle omfatta både köpare och säljare vid en kriminalisering. Brottet skulle rubriceras till könshandel

respektive grov könshandel.. Den påföljd som föreslogs var att brottet i normalfallet skulle dömas till böter eller fängelse upp till sex månader. För grov könshandel föreslogs påföljden bli fängelse i högst 4 år (SOU 1995:15).

3.3.1 För och mot en kriminalisering

I betänkandet lyftes olika argument fram som talade både för och emot en kriminalisering. Effekten av förbudet ansågs bli större om det riktades åt båda målgrupper. Ett av argumenten var att båda parter kunde betraktas som offer för prostitutionen även om den prostituerade var den som ansågs ta mest skada av det (SOU 2010:49:72).

I diskussionen *för* en kriminalisering var argumenten att ett straffbud skulle ha en normbildande funktion som skulle klargöra att prostitution inte är socialt accepterat i samhället. För köparna skulle en avhållande faktor vara risken för att bli upptäckt och behöva genomgå en rättsprocess. För säljarna skulle en kriminalisering ha liknande effekt och förhindra kvinnor att ge sig in i prostitution samt att de lättare skulle kunna stå emot påtryckare genom att hänvisa till att prostitution var en brottslig verksamhet. Diskussionen som talade *mot* en kriminalisering handlade om den överhängande risken att prostitutionen skulle hamna i otrygga miljöer och att de prostituerade inte skulle våga söka hjälp. Vidare att en del av köparna och säljarna inte skulle låta sig påverkas av en kriminalisering. Trots de argument som talade mot en kriminalisering så ville man ta en ställning mot prostitution för att förhindra att prostitutionen skulle få en mer normativ och accepterad roll i det svenska samhället. Det förutsattes även att en kriminalisering skulle ge prostitutionen en högre prioritet inom polisen samt ges fler resurser (SOU 1995:15). Betänkandet *Könshandeln* fick massiv kritik där det huvudsakliga argumentet löd att kvinnor i prostitution redan var utsatta och utnyttjade. Förslagen genomfördes aldrig (Prop. 2010/11:77).

3.4 Sexköpslagens tillkomst

I juni 1995 avlämnade Kvinnovaldskommissionen slutbetänkandet *Kvinnofrid* (SOU 1995:60) som innehöll förslag till att kriminalisera enbart sexköp (prop. 1997/98:55). En rad olika åtgärder föreslogs för att öka jämställdheten mellan könen samt för att förhindra våld mot kvinnor. Regeringen menade att våldsfrågan

var nära kopplad med prostitutionsfrågan och menade att det var rimligt att införa ett förbud mot köp av sexuella tjänster. Det som däremot inte ansågs rimligt var att de som var i prostitution skulle innefattas av straffansvaret (SOU 2010:49:74). Den 1 januari 1999 införde Sverige *lagen om förbud mot köp av sexuella tjänster* (SFS 1998:408). Sverige var då det första land i världen som införde en lagstiftning där sexköp var kriminaliserat men försäljning av sexuella tjänster var legaliserat (prop. 1997/98:55).

Syftet med lagen var att markera samhällets ställningstagande i prostitutionsfrågan med utgångspunkten att prostitution är skadligt, både på individ -och samhällsnivå. Bland annat diskuterades obalansen som uppstår mellan kvinnor och män, vilket påverkar jämställdheten då prostitution utgör en tydlig maktskillnad mellan könen, där den ena parten köper den andra. Den funktion lagen skulle få var att verka normbildande där samhället tog en tydlig ställning i prostitutionsfrågan. Även för att markera Sveriges inställning gentemot andra länder där prostitutionsfrågan hanterades annorlunda. Detta var viktigt då den internationella prostitutionen under denna tid ökade i Sverige. Förhoppningen var att organiserad brottslighet med försäljning av sexuella tjänster skulle minska (SOU 2010:49:75). Det antogs att antalet köpare och säljare skulle minska, framförallt i gatuprostitutionen samt utgöra en fördel för polisens arbete att gripa köpare på de gator och platser där prostitutionen förekommer. Då de kvinnor som befann sig i prostitution redan ansågs vara utsatta så anfördes den ensidiga kriminaliseringen av sexköpet. Det ansågs inte rimligt att kriminalisera den som i de flesta fall var den svaga parten, även utnyttjad av mäns vilja att tillfredsställa sin sexualdrift. Med lagstiftningen var tanken även att de kvinnorna i prostitution skulle våga söka hjälp och att de inte skulle hindras av rädslan av att få ett straff för sitt handlande om de ville komma bort från prostitutionen (SOU 2010:49:75–76).

Det önskvärda i utredningen var att i högre utsträckning rikta uppmärksamheten mot köparna då sexhandeln utgjorde en form av manligt våld mot kvinnor, vilket i sin tur var ett oerhört uttryck för ojämlikhet. Att män kunde köpa kvinnor som varor sågs som oacceptabelt och därför riktades uppmärksamheten mot köparna, en så kallad perspektivförskjutning. Argumentet till varför var enkelt: "Om det inte fanns någon efterfrågan skulle det inte heller finnas någon prostitution" (Prop. 1997:98:55).

3.5 Aktuell lagstiftning

Under 1998 så fick Sexualbrottskommittén i uppdrag att pröva var olika förbud om sexualbrott lämpligast borde placeras samt granska bestämmelserna om sexualbrotten. Det föreslogs att förbudet mot köp av sexuella tjänster skulle placeras med de andra sexualbrotten, nämligen i 6 kap. brottbalken (SFS 1962:700, SOU 2010:49:78).

Rubriceringen av sexualbrottet *köp av sexuella tjänster* kom sedan att ändras till *köp av sexuell tjänst* för att förtydliga att det är tillräckligt straffansvar för köpet även om det sker vid ett enstaka tillfälle (SOU 2010:49:78–79).

3.5.1 Skärpt straff för köp av sexuell tjänst

Den 1 juli 2011 trädde den senaste lagändringen i kraft där straffet skärptes för köp av sexuell tjänst. I propositionen föreslogs att straffmaximum skulle höjas från fängelse i sex månader till fängelse i ett år. Det gjordes i syfte att skapa mer utrymme för att göra mer nyanserade bedömningar av straffvärdet i de fall som anses vara mer allvarliga (Prop. 2010/11:77).

Regeringen ville höja straffet då denna typ av brott har kommit att bedömas likformigt när det gäller straffvärde och påföljdsval. Vidare menade de att det är en grundläggande princip att bedöma allvarligare brott strängare än lindrigare brott. Även att olika gärningar ska bedömas olika strängt trots att gärningen faller inom en och samma typ av brott för att kunna ta försvårande eller förmildrande omständigheter i det enskilda fallet i beaktande. Några omständigheter som kan bedömas som försvårande är till exempel de fall då den som utför en sexuell tjänst befinner sig i en utsatt situation på grund av exempelvis en beroendeställning, ett psykiskt funktionshinder, ett missbruk eller att hen är offer för organiserad brottslighet. Även att det sexuella umgänget har haft förnedrande och/eller tvångsliknande inslag (ibid).

Idag lyder lagen i Brottsbalken (*SFS 1962:700*) 6 kap 11§:

Den som, i annat fall än som avses förut i detta kapitel, skaffar sig en tillfällig sexuell förbindelse mot ersättning,

döms för köp av sexuell tjänst till böter eller fängelse i högst ett år. Vad som sägs i första stycket gäller även om ersättningen har utlovats eller getts av någon annan.
(Lag 2011:517)

3.6 Resultat

Under 1998-2008 utfördes en utvärdering av tillämpningen av förbudet mot köp av sexuella tjänster samt de effekter som förbudet fört med sig. Utvärderingen heter *Prostitution i Sverige 1999-2008* och är utförd av Statens offentliga utredningar. Bland annat skulle det tas reda på hur lagbestämmelsen fungerat i praktiken och hur förekomsten av prostitution i Sverige har påverkats av förbudet (SOU 2010:49:99–105).

I befolkningsstudien *Prostitutionens omfattning och utveckling - en samlad bedömning* skriver Länsstyrelsen (2014:18–19) om prostitutionen och dess förändring under de senaste 20 åren i Sverige⁶. Innan Sexköpslagen trädde i kraft kände socialtjänstens prostitutionsgrupper till ca 730 kvinnor som befann sig i gatuprostitution. Studien visar att gatuprostitutionen har minskat till cirka 200-250 personer som sålde sexuella tjänster på gatan i Stockholm, Göteborg och Malmö. Att gatuprostitutionen har minskat kan förstås ur flera aspekter. Östergren (2011) kritiserar Sexköpslagen och menar att gatuprostitutionen har minskat enbart på grund av att den flyttat till andra arenor, exempelvis internet. Hon menar att prostitutionen fortfarande är väldigt omfattande oavsett att en minskning skett på gatan. I SOU (2010:49:209) presenteras uppgifter om att personer i gatuprostitution har sökt sig till internet för att etablera kontakter. Länsstyrelsens rapport (2014:19) visar dock att det inte går att bortse från att de länder där prostitution är legaliserat har en omfattande prostitution på gatan, samt att omfattande illegal internetbase-rad prostitutionsverksamhet förekommer även i dessa länder (ibid).

I den senaste befolkningsundersökningen från 2014 av vuxna över 18 år så är andelen personer som säljer sex relativt konstant över tid. 0,7 procent män uppger att de någon gång har sålt sexuella tjänster. Det är enbart män som uppger detta,

⁶ Då en stor del av prostitutionen sker dolt är det svårt att få fram exakta siffror på dess omfattning, trots att gatuprostitutionen är en av de mer öppna och tillgängliga formerna av prostitution. Siffrorna som presenteras är därför en minimiskattning av de personer som erbjudit sexuella tjänster.

inga kvinnor, vilket även kan ses i tidigare undersökningar. Detta kan förklaras av att det ofta är kvinnor med annan nationalitet än svensk som befinner sig i prostitution samt att de enbart vistas tillfälligt i Sverige. Därför nås inte dessa kvinnor av befolkningsstudier av detta slag. Dessa kvinnor blir därför inte representerade, vilket även gäller kvinnor i exempelvis institutionsvård.

År 1996 så undersöktes attityder till kriminalisering av sexköp bland den svenska befolkningen. Då ansåg 67 procent att sexköp inte borde kriminaliseras. Tre år senare, 1999, så svarade dock 76 procent att de ansåg att det vara rätt att sexköp var kriminellt. Stödet för kriminaliseringen av sexköp och Sexköpslagen har sedan dess varit relativt konstant, år 2002, 76 procent och år 2008, 71 procent. När det gäller befolkningens inställning till Sexköpslagen i den senaste mätningen från 2014 så är hela 72 procent positivt inställda. Av dessa är 85 procent av kvinnorna positiva och bland männen är 60 procent positiva. Den attitydförändring som skett sedan lagens införande tolkas i SOU:s utvärdering som att förbudet haft en betydande normativ effekt och förväntas komma att kvarstå (SOU 2010:49:124-126).

3.6.1 Påverkan

Några av de farhågor som anfördes som skäl mot en kriminalisering i Kvinnofridspropositionen var bland annat att prostitutionen skulle drivas under jord vilket skulle resultera i att det skulle bli svårare att nå dessa personer med sociala insatser. Även att förbudet skulle medföra en ökad risk när det gäller fysiska övergrepp och våld för de prostituerade, samt allmänt sämre livsvillkor för dessa. Detta har enligt utvärderingens underbyggande material inte kommit att hända. Polisen i Göteborg och Stockholm uppger att de inte har sett någon ökning av anmälningar av våld mot prostituerade. Prostitutionsgrupperna i landet rapporterar att många av de prostituerade, framförallt i gatuprostitution, har regelbunden kontakt med socialtjänst samt sjukvård. De uppger att det inte har förändrats i relation till kriminaliseringen. Enligt polisen så uppfattas deras närvaro på gatan som en trygghet för de prostituerade snarare än en svårighet att komma i kontakt med sociala verksamheter. I utvärderingen framstår det snarare att förutsättningarna för att söka hjälp hos myndigheter har blivit bättre för personer i prostitution (SOU 2010:49:128–129).

4. Teoretiska utgångspunkter

I detta kapitel redovisas uppsatsens teoretiska utgångspunkter samt teoretiska begrepp. Vi kommer nedan att presentera två teorier som speglar några av de olika förståelser som finns om prostitution. Dessa två teorier är radikalfeminismen och liberalismen som har helt två skilda utgångspunkter i hur prostitution bör förstås. Vi kommer även använda oss av det teoretiska begreppet *stigma* som myntades av Goffman.

4.1 Abolitionism eller autonomi

Debatten om hur prostitution bör förstås har länge pågått. Westerstrand (2008) har i sin avhandling delat in fältet av de olika förståelserna av prostitution. Hon gör en uppdelning av de som menar att prostitution bör åtgärdas och motarbetas för att få ett samhälle utan fenomenet, en *abolitionistisk position*⁷, och de som i olika grad av entusiasm accepterar att prostitution existerar, en *normaliseringsposition*. I den abolitionistiska teorin finns radikalfeminismen och dess våldsteori som vi valt att ta avstamp i. I normaliseringspositionen finns den liberala teorin och autonomibegreppet som vi kommer diskutera närmare nedan. Denna indelning har vi funnit relevant för vår uppsats samt dess syfte. Den indelning som Westerstrand (2008) gör i sin doktorsavhandling anser vi ger en klar och övergripande blick över de olika förståelser som finns kring prostitution.

4.1.1 Radikalfeminismen

Den radikalfeministiska våldsforskningen utgår från en könskraftsteoretisk ram där våld mot kvinnor tolkas som ett uttryck för en ojämlik struktur mellan könen, där kvinnor underordnas män. Prostitution ses som ett sådant uttryck för våld. Den radikalfeministiska teorin har haft en betydande roll i utvecklingen av den förståelse om att prostitution som verksamhet och företeelse är mycket förtryckande. Vidare vilken betydelse diskursen om prostitution har haft och har för konstruktionen av kön i samhället. Enligt radikalfeminismen befinner sig kvinnor i

⁷ Abolitionism: avskaffande, upphävande. (<http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/abolitionism>) Begreppet står i detta sammanhang för de som vill avskaffa prostitution.

prostitution till största del på grund av olika tvingande omständigheter. Dessa kvinnor har inte själva valt att vara i prostitution (Westerstrand 2008:136).

Den radikalfeministiska teorin ramar in prostitution som ett problem synonymt med mäns våld mot kvinnor. Enligt radikalfeminismen så är prostitution ett uttryck för en ojämlik maktstruktur mellan män och kvinnor, både på strukturell nivå samt individnivå (Westerstrand 2008:135). På individnivå handlar det främst om i vilken utsträckning kvinnan har makt att bestämma över sin egen kropp, om hon vill sälja sexuella tjänster samt till vem. På den strukturella nivån utgör prostitution ett uttryck för ojämlika maktförhållanden mellan män och kvinnor vilket får negativa följder på relationen mellan dessa (Eriksson 2011:12). Dodillet (2009:397–398) skriver om våldsforskaren Eva Lundgren som i sin forskning menar att det sexuella våldet mot kvinnor är förknippat med de olika roller som kvinnor och män har i samhället i kombination med en bristande jämställdhet. Detta våld, som exempelvis sexuella trakasserier, har kvinnor anpassat sig till och normaliserat som en del av sin vardag. Denna normaliseringsprocess gör kvinnor till offer för mäns maktutövande. Prostitution är en del av detta våld som män utför mot kvinnor vilket bidrar till upprätthållandet av kvinnoförtryck och ojämlikhet. Samhällets könsmaktstruktur bidrar till att kvinnor blir medvetna om att de är möjliga offer och de måste därför förhålla sig till detta konstanta hot. Den patriarkala samhällsordningen orsakar prostitution och prostitution återskapar den strukturen (Dodillet 2009:394–396). Lundgren belyser prostitution som ett uttryck för det patriarkala samhället:

Den prostituerade kvinnan ger uttryck för kvinnors tillgänglighet, tillgängligheten för män, för mäns rättigheter till kvinnor. Den prostituerade kvinnan ger uttryck för tillgänglighet i förhållande till mäns förgivettagna rättigheter, med hänvisning till den ”naturliga” sexualiteten, de manliga ”drifterna och ”lustarna”. (Dodillet 2009:417)

Prostitutionens existens gör att maktstrukturen upprätthålls och kommer fortgå menar Lundgren. Hon fortsätter vidare att prostitution innebär att män får en gränslös tillgång till den kvinnliga kroppen vilket hon helt motsätter sig (ibid). I den radikalfeministiska teorin läggs stor vikt vid att förstå och lyfta kvinnornas

röster i frågan. Utgångspunkten att teoriutvecklingen måste utgå från kvinnorna i prostitution och deras erfarenheter är central inom radikalfeminismen (Westerstrand 2008:138).

4.1.2 Liberalismen

Westerstrands (2008:146–148) andra övergripande del i uppdelningen av de olika uppfattningar som finns om hur prostitution bör förstås är som ovan nämnt *normaliseringspositionen*. Denna position utgår från att prostitution i sig inte är något problem utan orsaken till problemet grundar sig i samhällets inställning och negativa syn på prostitution. Fördomarna och attityderna gentemot prostitution är något som bör förändras för att prostitution ska kunna komma att normaliseras. Liberalismen som teori framhåller alla individers fria val vilket, när det kommer till prostitution, regleras genom ett kontrakt. Ett kontrakt som beviljar kvinnor friheten att själv förfoga över sin kropp och som kontraktsslutande part. Det är främst detta argument som används till att försvara kvinnors rätt att fritt välja om de vill arbeta inom prostitution, ett personligt val som bör respekteras. Författaren menar att den valfrihet som alla människor har rätt till innefattar rätten till att välja prostitution. Om en kvinna inte respekteras för sitt val så är det samma sak som att inte acceptera och respektera kvinnan i fråga, vilket i sin tur blir kontra- produktivt då det förkastar kvinnan som rättssubjekt. Westerstrand (2008) skriver om juristen och liberalfeministen Drucilla Cornell som menar att målet inom liberalfeminismen är att skapa maximal jämlikhet genom att behandla kvinnor som fria individer med fria val. Kvinnor måste ges rätten att välja prostitution och respekteras för sitt val.

[...] a person's right to the self-representation of her sexuate being is a conclusion logically drawn from the politically liberal understanding of what the recognition of us all as free and equal persons means.

(Westerstrand 2008:149)

Westerstrand (2008:96–97) skriver vidare om *autonomibegreppet* som myntades av filosofen Immanuel Kant som menade att människans förnuft är fritt från yttre påverkan. Genom var människas fria vilja ges hon sina egna regler att ledas av. Begreppet kan idag förstås ur tanken om att alla människor har kapacitet att av-

göra vad som är bra eller dåligt för dem själva. Begreppet och hur dess innebörd bör förstås orsakar stor debatt då den fria viljan å ena sidan utövas i och beroende av en kringliggande miljö, å andra sidan enbart baseras på individualitet och enskildhet.

4.2 Stigma

Det teoretiska begreppet stigma har vi valt att ta från Erving Goffman (2001). Det är ett brett begrepp så vi har endast valt att använda oss av vissa intolkningar.

Begreppet stigma har sitt ursprung i Grekland där det användes för att markera, antingen genom att rista eller bränna in i huden, något onormalt eller förolämpande i någons moraliska status. Detta så att andra kunde se att de förde med sig ont och att de skulle undvikas (Goffman 2001:9)

Goffman (2001:9–10) skriver i sin bok att alla samhällen har egna socialt accepterade kategorier för människor som de sorteras in i. De kan exempelvis sorteras efter personlighetsdrag, utseende, vilket yrke eller boendesituation någon har. I var kategori har det bildats sociala spelregler som gör att alla i den kategorin fungerar på samma sätt. Det är något som sker naturligt för dem. Det blir extra tydligt när någon utomstående dyker upp som inte känner till reglerna och på så sätt inte uppfyller kraven för att få tillhöra kategorin. Framgår det att den utomstående har en egenskap som inte anses önskvärd av de andra, stämplas denne som ofullständig och blir utstött. Framförallt att stämplas som en inkapabel, en värdelös eller en handikappad människa är ett tydligt stigma. Goffman gör skillnad på *virtuell* och *faktiskt* identitet, med vilket författaren menar att stigmat inte behöver stämma överens med verkligheten, men det är den du har blivit stämplad som i de andras ögon.

Goffman (2001:11–12) diskuterar begreppet stigma vidare och menar att det räcker med en enda egenskap som avviker för att någon ska riskera att bli utstött. Detta istället för att se alla de egenskaper som dem delar. Individens avviker på ett icke önskvärt sätt från det normala och har därför ett stigma (ibid).

Efter att någon tilldelats ett stigma gör omgivningen automatiskt ett antagande att denna person inte är lika mänsklig som de själva, eller lika mycket värd. Utifrån

det börjar de på ett diskriminerande sätt förminska personens livsförutsättningar. En så kallad stigmatologi byggs upp för att övertyga de i gruppen att de är mer överlägsna samt att personen i fråga medför en fara. För att gruppen ska vara övertygande kan de tilldela den stigmatiserades fler fördömda egenskaper. Exempel att en blind även är döv, även om det inte finns något sammanband eller logik i det. Likaså om en person som tidigare i livet varit inlagd på mentalsjukhus höjer rösten mot sin chef så att kollegorna hör, görs automatiskt antagandet om att detta beror på att han är mentalsjuk även om denna koppling inte hade gjorts om en annan höjt rösten. (Goffman 2001:12–13).

4.3 Sammanfattning

Den abolitionistiska positionen problematiserar prostitution som en strukturell institution på en samhällsnivå. Ur normaliseringspositionen ses prostitution som en affär på individnivå mellan två personer. Den abolitionistiska positionen ser vidare prostitution ”i sig” som direkt orsak till de sociala problem och svårigheter som uppstår för kvinnorna i prostitutionen. Så ser inte normaliseringspositionen på prostitution utan menar att drogberoende och utsatthet för våld är orsaker som skapas av samhällets syn på prostitutionen. Om prostitution var normaliserat i samhället skulle inte dessa kvinnor längre vara utsatta på samma sätt och den negativa stämpeln hade försvunnit (Eriksson 2011:61).

Stigma, är något en person tilldelas på grund av att denne avviker från det normala. Avviker från det som inte anses acceptabelt av omgivningen. Ett stigma behöver inte vara något negativt, men visar på att du inte tillhör de övriga i samhället. Blir någon tilldelad ett stigma, blir stigmatiserad, kan den bli utstött och även få tillskrivna egenskaper som inte behöver stämma överens med verkligheten men som gör dig ännu mer avvikande från det normala (jfr Goffman 2001).

5. Metodologiska övervägande

I detta kapitel kommer vi att redogöra för vilka metoder och tillvägagångssätt vi har haft i vår uppsats. Vi kommer även att diskutera vilka metodens förtjänster och begränsningar är samt lyfta etiska dilemman.

5.1 Kvalitativ metod och den semistrukturerade intervjun

I denna uppsatsplan valde vi att använda oss av en kvalitativ metod då vi ämnade undersöka de uppfattningar samt erfarenheter socialarbetare har av att arbeta med kvinnor som lever i prostitution. Vi ville få en djupare förståelse för den sociala verklighet, och det som händer i den, på samma sätt som dessa kvinnor upplever sin verklighet. För att ha möjlighet att ta del av vad en annan människa upplever krävs direkt samspel med denne samt få tillgång till dennes medvetande (Bryman 2011:361–362).

I denna studie ansåg vi att en kvalitativ metod passade vårt syfte bättre än en kvantitativ metod, då det är respondenternas uppfattning och perspektiv som är det viktiga. Ibland sägs det att forskare inom kvantitativ forskning fokuserar på det mänskliga beteendet och forskare inom kvalitativ forskning har fokus på den mening som det mänskliga beteendet rymmer. Vidare ville vi eftersträva en nära och trygg relation till de personer vi valt att intervjua för att på bästa sätt uppfatta deras upplevelser och erfarenheter av att arbeta med kvinnor i prostitution (Bryman 2011:371–372).

Vi använde oss av semistrukturerade intervjuer då vi ville använda specifika teman samtidigt som vi fick friheten att ställa öppna följdfrågor beroende på vad som sades i intervjun. Vi ville ha möjligheten att ställa följdfrågor för att fördjupa oss i vissa ämnen, för att få en bredare kunskap samt djupare förståelse. Detta gav semistrukturerade intervjuer oss möjlighet till. May (2001:159, 162-163) menar att fördelarna med semistrukturerade intervjuer är att det är lättare för människor att besvara frågor med egna ord jämfört med standardiserade intervjuer där frågorna är förutbestämda och inte ger lika stort utrymme för flexibilitet. Författaren menar vidare att intervjuer ger en bred inblick i människors upplevelser, känslor, attityder och värderingar.

5.2 Urvalsprocessen

Vår utgångspunkt i urvalsprocessen var att hitta relevanta respondenter för vårt syfte samt för våra frågeställningar. Vi ville försöka skapa en överensstämmelse mellan vårt forskningsområde och vårt urval vilket Bryman (2011:434) nämner som ett målinriktat eller målstyrt urval. Detta då vi ville vända oss till en speciell grupp utifrån vissa kriterier. Men samtidigt använde vi oss utav ett så kallat snöbollsurval för att komma i kontakt med fler relevanta respondenter. I första hand kontaktade vi en organisation som arbetar med prostitution i en större svensk stad. Genom organisationen fick vi sedan kontakt med andra respondenter som har erfarenhet av att arbeta med kvinnor som lever i prostitution.

Vårt mål från början var att hitta sex respondenter att genomföra intervjuer med. Vi avgränsade inte oss till att bara använda exempelvis kvinnliga socialarbetare som möter andra kvinnor i prostitution, eller till hur länge de hade arbetat med kvinnor i prostitution. Det viktiga var att de hade någon erfarenhet och uppfattning om prostitutionen och arbetade med kvinnor i prostitution. Vi var i kontakt med många organisationer och eventuella respondenter. Många var positiva till vårt initiativ men hade för mycket att göra för att hinna ställa upp på intervjuer med oss, istället gav de oss nya lämpliga respondenter att kontakta. Slutligen fick vi ihop fem längre intervjuer vi var nöjda med. Intervjuerna var både lika varandra men innehöll även många olika synvinklar. Fler intervjuer hade enligt oss inte tillfört vår studie någon ny information då vi uppnått mättnad med de genomförda intervjuerna. Alla respondenter berättade mycket kring våra huvudteman och kom även in på ämnen och diskussioner vi inte själva tänkt på. Vi fick tillräcklig empiri för att kunna besvara våra frågeställningar. Enligt Bryman (2011:436) ska forskaren göra så många intervjuer som är nödvändiga för att kunna nå en empirisk och teoretisk mättnad.

Då vi var ute i god tid från början med att söka lämpliga respondenter, valde vi att skicka ut ett mail (bilaga 1) till dem för att informera om vilka vi var och varför vi ville komma i kontakt med dem. I mailet informerade vi även om de forskningsetiska frågor vi tagit hänsyn till. Alla respondenter som ville medverka på en intervju fick sedan ett brev (bilaga 2) med ytterligare information samt bekräftelse på datum, tid och plats för när intervjun skulle äga rum. Då vi snabbt märkte att

många hade mycket inplanerat och ont om tider för intervjuer erbjöd vi oss att komma till dem, för att underlätta för dem. Då vi i vår sökning på respondenter förstod att gatuprostitutionen som vi avgränsat oss till framförallt fanns i de större städerna fick vi vända oss till organisationer där. Vi kom i kontakt med socialarbetare i både Malmö, Lund, Göteborg, Jönköping, Uppsala och Stockholm, varav vi besökte respondenter i tre av städerna. Att det sedan blev de städerna berodde dels på att det var de som hade tid att medverka på en intervju samt då det var där det fanns organisationer och socialarbetare som möter med kvinnor i gatuprostitution.

5.3 Genomförandet

Då vi ville använda oss av semistrukturerade intervjuer behövde vi en intervjuguide som både innefattade vårt syfte och frågeställningar (Bryman 2011:419). Eftersom vi ville att intervjupersonerna skulle kunna prata fritt valde vi att ta med fyra större teman i vår intervjuguide, inledning/presentation, bakgrund, Sexköpslagen samt övrigt (bilaga 3). Under varje tema hade vi stödord som hjälp ifall intervjuerna inte flöt på eller om vi kom in på sidospår.

Vi valde att spela in våra intervjuer på mobilerna för att på så sätt vara med i samtalet och fokusera på deras berättelser istället för att försöka hinna skriva ner allt. Vi var nervösa över att vi skulle få tekniska problem (jfr Bryman 2011:428–429) men vi hade redan testat spela in tidigare i olika miljöer vilket hade gått bra. Även inspelningarna under intervjuerna blev bra.

Vi båda medverkade under alla intervjuer, men vi turades om att vara den som höll i intervjun. Dock var båda aktiva genom att ställa följdfrågor och förtydliga vid olika diskussioner. Detta för att stötta varandra men även för att få ut så mycket information som möjligt under intervjuernas gång.

5.3.1 Transkribering

Då vi valde att intervjua behövde vi bearbeta vår empiri vi fick för att kunna genomföra en analys. Transkribering skedde anslutning till intervjuerna så som de fortlöpte. I transkriberingen skrev vi ner exakt vad intervjupersonerna sade, med undantag för att vi ändrade från muntligt språkuttryck till en mer anpassad skrift-

lig form för att inte skapa en förvirring i bearbetningen. Då vårt syfte med studien inte var att analysera hur respondenterna svarade eller betonade saker valde vi att inte skriva ut alla pauser, betoningar eller ”eeh” (jfr Bryman 2011:291 om kodning). I genomsnitt var våra transkriberingar på 35 sidor.

5.3.2 Analysförfarande och bearbetning

Vi valde att använda oss utav en abduktiv ansats i vår studie, vilket är en växelvis användning av deduktion och induktion (Fejes & Thornberg, 2009). I en deduktiv ansats prövar forskaren hypoteser och teorin styr forskningen. En induktiv ansats genereras hypotesen och där bestäms teorin av forskningens empiri (Bryman 2011:26–28). Inför vår undersökning, hade vi inte en färdig hypotes vi ville mäta mot empirin, då vi inte visste vad resultatet skulle bli eller om empirin skulle få en annan vinkel, men vi hade ändå en del teoretiska begrepp med oss redan när vi började med förberedelserna inför intervjuerna. Men även om vi hade några teorier med oss under intervjuerna som inspiration, var det först efter att vi fått vår empiri och gått igenom den som vi bestämde vilka teorier vi skulle ha.

För att skapa oss en helhetsbild av materialet läste vi igenom intervjuerna flera gånger. Därefter gick vi tillsammans igenom transkriberingarna för att hitta mönster, utstickande teman, skillnader och likheter i empirin. Dessa analyserade vi sedan med hjälp av tidigare forskning, annan viktig kunskap, valda teorier och teoretiska begrepp. Då våra intervjuer var omfattande och berörde många olika intressanta områden valde vi ut två större teman för att begränsa vår uppsats.

I analysarbetet var vi noga med att skilja på egen uppfattning och vad som egentligen hade berättats av intervjupersonerna för att hålla det så objektivt som vi kan.

5.4 Metodens förtjänster och begränsningar

Att använda en kvalitativ metod gav oss, som tidigare nämnt, en möjlighet att komma närmre intervjupersonerna och deras upplevelser av Sexköpslagens påverkan. Genom semistrukturerade intervjuer fick intervjupersonerna berätta med egna ord om sina erfarenheter och upplevelser, men vi kunde fortfarande vara med och styra samtalets gång. Det gav även intervjupersonerna friheten till att berätta vad de ville samt en chans att komma in på nya ämnen vi själva kanske

inte tänkt på. De kunde välja vad de ville svara och inte svara på samt använda egna ord för att uttrycka sig och fick möjligheten att lägga till mer information som vi kanske inte hade frågat efter i en kvantitativ undersökning. Bryman (2011:430) nämner även flexibilitet som en fördel med kvalitativa intervjuer. Med flexibilitet blir samtalet mer öppet, vi kunde följa upp vad vi tyckte var intressanta ämnen, men fick även en chans att reda ut oklarheter eller motsägelser från intervjupersonen. Att ha flexibilitet gjorde det även möjligt för oss att kunna handskas med tekniska problem som exempelvis kunde uppstå med inspelningen av intervjun (ibid).

Trots att valet av metod passade bra för studiens syfte medföljde även vissa begränsningar och nackdelar med metoden. Att komma nära intervjupersoner kunde även riskera att forskaren, vi, blev för involverade så att det skulle påverka studiens objektivitet negativt. I jämförelse med kvantitativ forskning kommer forskarna i vissa fall inte ens i kontakt med deltagarna som vid exempel enkätundersökningar på webben, vilket inte hotar objektiviteten på samma sätt (Bryman 2011:371).

Vi såg det som en fördel att intervjupersonerna fick ett ansikte på oss som intervjuade för att minska eventuell känsla av utlämnande. Dock kunde den känslan fortfarande uppkomma hos intervjupersonerna då vi använde oss av inspelningsverktyg där vi spelar in deras röst och vad de sa. Detta kunde i sin tur riskera att intervjupersonerna skulle neka inspelning (Bryman 2011:429). Fördelarna med inspelningsverktyg är enligt May (2001:168) att intervjun kan återupplevas och att möjligheten ges att delta i intervjuandet på ett annat sätt istället fokusera på anteckningar.

Att använda sig av semistrukturerade intervjuer kan ta lång tid att genomföra. Hur lång tid kan variera beroende på hur mycket intervjupersonerna vill säga. Våra intervjuer tog allt från en timme till en och en halv timme. För att materialet skulle bli mer hanterbart för oss valde vi även att transkribera alla intervjuer, vilket tog ytterligare några timmar per intervju. Fördelen med att vi transkriberade var att formuleringarna och uttrycken från intervjupersonerna kunde bevaras (jfr Bryman 2011:428–430). Nackdelen med detta var som tidigare nämnt att det tog lång tid. Då vi valde att genomföra ett mindre antal intervjuer med mindre struk-

tur kan det bli svårt för oss att generalisera forskningsresultatet som i att det gäller alla de socialarbetare som möter kvinnor i prostitution. Istället kan kvalitativa studier generalisera teoretiska slutsatser (Bryman 2011:369).

5.5 Metodens tillförlitlighet

Med kvalitativ metod eftersträvar forskare mer tillförlitlighet och äkthet, istället för validitet och reliabilitet, vilket även vi gjorde i vår studie (Bryman 2011:352–355). Bryman nämner fyra olika kriterier som utgör tillförlitlighet i metoden. Dessa är trovärdighet, överförbarhet, pålitlighet samt en möjlighet att styrka och konfirmera. När forskningen säkerställs att den är utförd i enlighet med de regler som finns så skapas en trovärdighet. Överförbarhet handlar om i vilken utsträckning resultaten går att överföra till en annan miljö, vilket påverkas av hur bra forskaren förmedlat studiens resultat och kunnat ge en utförlig bild av det. Pålitlighet baseras på hur objektivt forskaren genomfört studien. Det sista kriteriet, möjlighet att styrka och bekräfta, handlar om att vi inte blivit påverkade av personliga värderingar och att vi försökt bibehålla vår objektivitet.

Vi kommer även att förmedla vårt resultat för våra intervjudeltagare vilket kallas för respondentvalidering. Detta gör vi för att få bekräftat att det vi fått fram av respondenten stämmer överens och är riktigt, men även att vi har uppfattat dem rätt. Vi vill eftersträva en överensstämmelse mellan vårt resultat och de uppfattningar samt erfarenheter som våra intervjupersoner förmedlar för att styrka metodens tillförlitlighet och äkthet (Bryman 2011:353, 356).

5.6 Forskningsetiska frågor

Då prostitution kan vara ett väldigt känsligt, och i många fall, kontroversiellt ämne så har vi valt att lägga stort fokus på den etiska aspekten. Många gånger kan det vara svårt att avgöra vart gränsen går mellan etiska och oetiska tillvägagångssätt. Vad får forskare egentligen utsätta sina respondenter för? Denna diskussion handlar oftast om så kallade dolda observationer eller experiment där deltagarna exempelvis varit ovetande om sin medverkan eller kommit till skada på något sätt (jfr Kalman 2013:70). Bryman (2011:140–141) menar att det många gånger handlar om i vilken utsträckning människor i en social miljö är medvetna om forskar-

rens roll och vad dennes studie handlar om och som drar gränsen för att definiera tillvägagångssättet som etiskt eller oetiskt. I denna studie har vi därför lagt stor vikt vid de grundläggande etiska principer som berörde de personer som deltog i forskningen. Dessa grundprinciper är informationskravet som innebär att deltagarna har rätt att få veta vad det är för forskning de deltar i och att detta deltagande är helt frivilligt. De fick även information om att de hade rätt att avsluta sin medverkan när de ville och att de själva kunde välja vilka frågor de ville/inte ville svara på. Detta krav går hand i hand med samtyckeskravet som innebär att deltagarna gav sitt samtycke för att medverka i forskningen. Vi har inte använt någon oetisk metod eller tillvägagångssätt för att få fram vårt material. De som deltog i studien var införstådda med studiens syfte samt upplägg och de fick även ge sitt samtycke för att medverka genom de mail och brev vi skickade ut (Bilaga 1 och 2.). Vi kan därför inte motivera att vårt forskningsämne skulle kunna påverka studien på ett oetiskt sätt då vi i vår metod och vårt tillvägagångssätt har tagit hänsyn till de grundläggande etiska principerna och försökt uppmärksamma och förhindra eventuella negativa konsekvenser som kunde komma att uppstå för deltagarna (jfr Johansson & Öberg 2008:81).

Vidare har vi konfidentialitetskravet vilket innebär att det insamlade materialet behandlades med största konfidentialitet och att utsagorna anonymiserats. Vi har valt att inte skriva ut några namn på deltagarna eller de organisationer de arbetar inom då vi vill skydda deras anonymitet så långt det möjligen går. Slutligen har vi nyttjandekravet som innebär att det insamlade materialet endast kommer användas till vår forskning vilket vi informerat deltagarna om. Vi har även informerat om att de har möjlighet att ta del av den färdiga studien om detta önskas (Bryman 2011:131–132).

5.7 Förförståelse

Vår förförståelse kring prostitution var inte stor. Det vi hade med oss är vad vi läst och hört i media då detta är en debatt som pågått i många år, men vi var inte insatta när det kommer till vilken påverkan lagstiftningen och dess ändringar har och har haft. Inte heller har vi någon personlig erfarenhet, känner någon som lever/har levt i prostitution eller som på något sätt arbetar med prostitution. Vi tror därför inte att vi riskerar att ha ett subjektivt förhållningssätt.

5.8 Arbetsfördelning

Vi har arbetat tillsammans under hela processen av vår studie, men för att vara effektiva har vi delat upp fokus på olika områden, för exempelvis mer intensiv läsning av material. Vi valde även att dela upp transkriberingen av intervjuerna för att vara tidseffektiva.

6. Analys

I detta avsnitt kommer vi att presentera våra resultat från intervjuerna samt analysera dessa med hjälp av tidigare forskning, annan viktig kunskap samt våra olika teorier. Vi har valt att dela upp analysen i två större teman, *Den lyckliga horan* och *Den ultimata Sexköpslagen*. Under varje tema har vi sedan underrubriker för att det ska bli lättare att följa med i texten.

För att tillägga inför vår analys kunde vi under våra intervjuer känna en viss influens av radikalfeminismen i respondenternas beskrivningar och åsikter, dels om prostitution generellt men även om den svenska prostitutionslagstiftningen.

6.1 Bilden av "den lyckliga horan"

Vi ställde frågan till våra respondenter om vem den typiska kvinnan som lever i prostitution är, och vilka bakomliggande faktorer som de uppfattade bidrog till att den typiska kvinnan hamnade att sälja sexuella tjänster. Förutom en av våra respondenter så hade alla svårt att snabbt generalisera vem den typiska kvinnan i prostitution var, dock kom alla fram till två olika typer av personer. Antingen är hon svensk, närmare 30 år, hon har varit med om sexuella övergrepp i barndomen och oftast ligger även ett narkotikamissbruk att försörja bakom eller någon psykisk ohälsa. Dock menar respondenterna att vanligaste typen, enligt deras bild, vid gatuprostitution är unga kvinnor från Östeuropeiska länder där främst människohandel har varit vägen in i prostitution och där kvinnorna fortsätter sälja sexuella tjänster för att kunna försörja sina familjer i sina hemländer.

Det finns forskning som stödjer intervjupersonernas resonemang till en viss del. Enligt rapporten från Länsstyrelsen Stockholm (2014:19) har antalet kvinnor från Baltikum och Östeuropa gradvist ökat under de senaste 20 åren. Dock är det inte kvinnorna från Östeuropa och Baltikum som är överrepresenterade i gatuprostitutionen, utan enligt rapporten är det rumänska och nigerianska kvinnor. Östergren (2006:250) menar att det finns de fall där kvinnor från andra länder lever här bakom stängda dörrar och hot, men att människohandeln i Sverige inte är lika stor längre. Östergren menar även att av de som kommer till Sverige från andra länder blir mer utsatta än de svenska kvinnorna, då de varken kan språket, inte vet hur

samhället fungerar eller har någon nära att vända sig till (Östergren 2006:169). En av våra respondenter beskriver den typiska kvinnan som lever i prostitution så här:

De flesta som är fast i prostitution är offer, om inte för människohandel, så för brutala bakgrunder av psykisk problematik eller missbruk och många av dem som på ytan ser ut att de vill göra det, det är kvinnor eller barn som har varit utsatta för sexuella övergrepp. (Respondent 3)

Östergren gör en liknande dragning i hur hon menar att kvinnor i prostitution oftast porträtteras, varav det ena sättet att porträttera dem är som offer; trasiga och neddrogade medan det andra sättet att porträttera dem är som den lyckliga horan (Östergren 2006:167–169). Dock menar hon att det är mer komplext än så och att det inte går att dra en tydlig gräns mellan vilka kvinnor som tillhör vilket porträtt då allas bakgrund är unik på sitt sätt. Därför håller hon sig kritisk mot att en trasig barndom, där bland annat sexuella övergrepp förekommit, oftast ses som anledningen till att kvinnor hamnar i prostitution. Hon ställer sig frågan vad detta har med saken att göra och varför omgivningen så gärna vill hitta förklaringar till varför någon hamnar i prostitution. Enligt Östergren dras automatiskt en slutsats att kvinnorna inte själva kan ha valt att sälja sexuella tjänster (2006:253–255).

Ovanstående resultat och resonemang kan tolkas utifrån begreppet stigmatisering. Våra respondenter berättar om två skilda porträtt av en kvinna i prostitution, men i båda blir kvinnorna stämplade och sedda av övriga i samhället som *prostituerade* och som *offer*. Enligt Goffman tilldelar omgivningen en stämpel olika betydelser, vilka inte behöver vara sanna. En stämpel som *prostituerad* kan göra att personer i deras omgivning och även våra respondenter direkt ser de som offer, och tilldelar dem en specifik bakgrund och egenskaper. De är inte bara en kvinna, eller en kvinna som lever i prostitution eller som säljer sexuella tjänster. Istället har de även blivit utsatta för sexuella övergrepp, de har föräldrar som de inte knutit an till eller så lider de av ett missbruk. En person som inte anses önskvärd av andra på grund av olika omständigheter kan stämplas som ofullständig, inkapabel, värdelös och bör därför undvikas (Goffman 2001:9–10)

Ur ett stigmatiserande perspektiv skulle stämpling även kunna medföra ett viss bemötande mot kvinnorna i prostitution. Att beroende på hur de ses i andras ögon kan de bli utfrysade och illa behandlade. För som Sallmann (2010:147–148) beskrev i sin artikel fick kvinnorna hon intervjuade dagligen stå ut med diskriminering bara för att de var kvinnor i prostitution, horor, som levde med ett missbruk. Diskrimineringen kunde bestå av fysiskt och sexuellt våld (Sallmann 2010:152–153). När någon, som inte tillhör den stigmatiserade gruppen, målar så tydliga bilder av vem den prostituerade kvinnan är, så som våra respondenter gör, kan det leda till att de värderar att den kvinnan som lever i prostitution inte är lika mycket värd som dem själva (jfr Goffman 2001:12–13).

I respondenternas bild av de bakomliggande faktorerna till varför kvinnor hamnar i prostitution kan radikalfeministiskt kopplingar göras. Ur ett radikalfeministiskt perspektiv ses prostitution som en företeelse som är skadlig och oönskad (jfr Westerstrand 2008:135–136). Likaså kan de bakomliggande faktorer som psykisk ohälsa, missbruk och människohandel, som respondenterna nämnt under intervjuerna, ses som något skadligt och oönskat.

Ur det radikalfeministiska perspektivet kan också våra respondenters bild av att den prostituerade kvinnan ses som ett *offer* kännas igen. I det radikalfeministiska perspektivet ses prostitution även som ett uttryck för mäns våld mot kvinnor, våld i form av exempelvis sexuella kränkningar samt trakasserier. Utifrån detta perspektiv kan kvinnor i prostitution därför ses som *offer* för mäns maktutövande. Våldet mot kvinnor är förknippat med de olika roller som kvinnor och män har i samhället, vilket kvinnorna har anpassat sig till och som blivit en del av deras vardag (Dodillet 2009:397–398). Samhällets könsmaktstruktur gör att kvinnorna blir medvetna om offerstämplingen och att de därför måste förhålla sig till detta hot. Detta kan bli kontraproduktivt då syftet med lagen är att skydda och hjälpa dessa kvinnor, inte att frysa ut dem genom stigmatisering (jfr Westerstrand 2008:135–136).

6.1.2 Är frivillighet tvång utan motstånd?

Våra informanter har bilden av att psykisk ohälsa, dåliga barndomsrelationer, missbruk, självdestruktivt beteende och framförallt människohandel är de vanlig-

aste bakomliggande faktorerna till att kvinnor hamnar i prostitution. När det kommer till ifall valet att leva i prostitution verkligen är ett val och om det finns en fråga om frivillighet menar våra respondenter att så inte är fallet. De hänvisar till deras uppfattning av att många av de kvinnor som lever i prostitution, som säger att de har gjort ett eget aktivt val till att börja, egentligen har andra faktorer bakom som visar att de inte hade valmöjligheter. Exempelvis när en respondent kom in på att kvinnorna kanske trodde de hade ett val när de tackade ja till att komma till Sverige, men att de i själva verket blev lurade och därefter tvingade under hot att sälja sexuella tjänster:

När vi tittar på majoriteten av vilka det är, så är det ju inte svenska tjejer som har gått in i det frivilligt för att vara en lyxhora, utan det är kvinnor som har blivit kidnappade, sagt att de ska få ett jobb som nanny, det är så här direkta bortförande inblandade ibland, och de är under hot att deras familjer ska bli dödade och att de själva ska dö (Respondent 3)

En annan respondent beskrev frivilligheten för de svenska kvinnorna i gatuprostitution så här:

Det här med val, man böjar skratta åt det, att ens folk kan påstå att det finns kvinnor som går in i det helt frivilligt? Då har man en så glossig bild av vad det är, den lyckliga horan, och sen så bara skrapar man lite och bra "oj, va? nehej".

(Respondent 3)

Östergren (2006:48–49) lyfter som tidigare nämnt diskussionen kring ifall prostitution är ett yrke eller inte och jämför frågan om frivillighet eller tvång med andra arbeten. Att ett visst tvång finns bakom i stort sett alla arbeten, att för att tjäna pengar och kunna få tak över huvudet behövs ett arbete.

På ett sådant argument svarade respondenterna med att konsekvensen inte är densamma, och möjligheten att byta arbete är större för de som inte lever ett liv i prostitution. Respondenterna beskrev även under intervjuerna att det inte bara räknas som ofrivilligt när någon tvingas in i prostitution av någon annan, till exempel

genom människohandel, utan deras uppfattning var att ofrivillighet även kan handla om att du har brist på andra valmöjligheter.

[...] Valfrihet är mätbart. Pistolen mot huvudet behöver inte alltid vara en fysisk pistol utan det kan vara fattigdom, psykisk ohälsa, det kan vara missbruk.. [...]. (Respondent 5)

Även om respondenterna upplever det som att frivillighet inte finns när det kommer till valet att börja sälja sexuella tjänster, visar SOU:s undersökning från 2010 att de som själva befinner sig i prostitution, inte upplever något tvång eller ofrivillighet. De upplever att deras fria vilja inte respekteras i samhället utan att de hela tiden blir ifrågasatta i sitt val (SOU 2010:49:129–130). Westerstrand (2008: 96–97, 146–148) skriver om liberalismen och om autonomibegreppet som utgår från att prostitution i sig inte är problemet utan att det är samhällets inställning till fenomenet som är orsaken till problemet. Om attityderna i samhället skulle ändras så skulle synen på prostitution accepteras och normaliseras. Teorin utgår från att var människa har en fri vilja och kapacitet att avgöra vad som är bra eller dåligt för denne. Kvinnor ska ha rätten att fritt få välja om de vill arbeta inom prostitution, ett val som bör respekteras. Om valet inte respekteras så är det samma sak som att inte respektera kvinnan i fråga (ibid). De kvinnor som deltagit i SOU:s utvärdering som idag inte längre lever i prostitution menar att det inte finns någon frivillig prostitution då det alltid är köparen som har makten över den som säljer. Den som säljer blir utnyttjad vilket är något som inte förstås eller erkänns för en själv så länge man blir utnyttjad (SOU 2010:49:129–130). Enligt radikalfeminismen har kvinnor i prostitution inte själva valt att vara i prostitution utan befinner sig där till största del på grund av olika tvingande omständigheter (Westerstrand 2008:136).

Till skillnad från de andra respondenterna berättade en av dem om kvinnor hon mött, som enligt de själva valt prostitution frivilligt. Frivilligt, enligt respondentens uppfattning att de tidigare nämnda bakomliggande faktorerna inte fanns med i bilden som tvång.

Jag har mött kvinnor som har varit lite mer lyxprostituerade, som inte har något missbruk och som har valt sina kunder själv, ja självvald prostitution på något sätt.

(Respondent 1)

Resonemang kring detta kan både ses hos Persson och Östergren. Persson (1981:209) menar att valfrihet inom prostitution kan finnas när inget utnyttjande sker, men menar samtidigt på att om kvinnorna som prostituerar sig skulle tjäna lika mycket pengar med ett annat arbete, hade de med största sannolikhet inte valt att prostituera sig. Östergren (2006:262–263) menar å andra sidan att prostitution inte alltid bara handlar om att tjäna pengar. Hon menar att istället för att ta ett slit-samt lågavlönat arbete eller ansöka om försörjningsstöd kan det handla om att bevara sin självrespekt. Även Huang (2015:83) menar att prostitution kan vara ett legitimt sätt att försörja sig på, precis som andra yrken. Respondenterna i Huangs studie, som varken var våldsoffer eller lyxhoror, hade en uppfattning om att prostitution kan fungera stärkande för de kvinnor som säljer sexuella tjänster. Detta då det gav kvinnorna en möjlighet att både hitta sig själva men även se vilken betydelse dem kunde ha för andra, att de erbjöd något som ingen annan kunde ge köparna.

6.1.2 Sammanfattning:

Det går att diskutera om frivilligheten verkligen är frivilligt, eller om det räknas som frivilligt bara för att inget motstånd görs. För att sammanfatta respondenternas svar kring deras uppfattning om kvinnornas valfrihet ökar den när det finns flera val och finns det bara ett eller två val blir det av någon form ett tvång. Om valen är dåliga blir resonemanget ofta att det alternativ som anses vara minst dåligt eller skadligt väljs. Respondenterna beskriver att i vissa fall är det svårt att veta vilka ens valmöjligheter är eller så ser kvinnorna inte möjligheterna på grund av psykisk ohälsa eller självdestruktivitet.

Grejen att du säljer sex till någon som du egentligen inte vill sälja sex till... för prostitution går ju ut på att den ena inte vill, annars hade du ju inte behövt ta pengar. Då hade båda bara varit lyckliga och haft one night stands och det är inte

det. Utan det handlar om att den ena parten är desperat och den andra har maktmedlet, som kan göra att "jag kan få vad jag vill av dig mot att vi lägger pengar på bordet". Det är ett köpt nej. Det är ett nej från början. (Respondent 4)

6.2 Den ultimata Sexköpslagen

I den andra delen av analysen kommer Sexköpslagen diskuteras ur olika perspektiv med hjälp av den insamlade empirin, teori, tidigare forskning samt annan viktig kunskap. Vi kommer även här att redogöra för vårt resultat genom att använda citat från de genomförda semistrukturerade intervjuerna.

6.2.1 Sexköpslagen som normbildande

Under intervjuerna med våra respondenter bad vi dem att berätta om den svenska Sexköpslagen, vad de tyckte om den, dess innehåll samt vad som skulle kunna vara annorlunda och förbättras med den. Alla var överlag positivt inställda till Sexköpslagen och den svenska modellen.

Jag måste säga att jag nog är den största supportern av den här lagen. Dels för att den är utformad på det sättet som den är, att den inte skuldbelägger den som befinner sig i en redan utsatt situation, att det inte är olagligt att sälja. Den lägger liksom ansvaret på den med pengar, den med makten som oftast är i en högre ställning. Lagen säger då att det är Du som får ändra Ditt beteende liksom. (Respondent 1)

Syftet med lagen var att det skulle vara en normerande lag, att det handlade om samhällets syn på prostitution. Den syftade inte till att "kolla vilka äckliga horor" utan den syftade till att "kolla på männen". Det var ett led i förtrycket mot kvinnor. (Respondent 2)

Sverige var först i världen med att införa en lag som enbart kriminaliserade köp av sexuella tjänster, vilket öppnade upp för en stor debatt kring om vad som var

den bästa lösningen på prostitutionsfrågan. Westerstrand (2008) har i sin avhandling gjort en uppdelning av fältet av de många olika förståelser av prostitution. Det finns två större sidor av denna debatt som presenteras i Westerstrands doktorsavhandling. Den ena sidan förespråkar varje människas fria vilja och rätt att bestämma över sitt eget liv, att prostitution är något som sker frivilligt och som borde normaliseras i samhället. Den andra sidan menar att prostitution är ett uttryck för mäns förtryck mot kvinnor och att prostitution bör åtgärdas då det är skadligt för samtliga inblandade (Westerstrand 2008). I debatten diskuteras även, som tidigare nämnt i lagavsnittet, om vilken åtgärd som skulle vara den bästa lösningen på prostitutionsfrågan. Det föreslogs bland annat att kriminalisera prostitution som helhet, men även att släppa prostitutionen fri genom en legalisering likt den Nederländerna och Danmark infört. Efter att ha vägt för- och nackdelar om kriminalisering och/eller legalisering mot varandra så blev den svenska modellen lösningen med Sexköpslagen som resultat, nämligen ett förbud om att köpa men lagligt att sälja sexuella tjänster (SOU 2010:49).

Syftet med Sexköpslagen var att verka normbildande, Sverige ville ta en tydlig ställning i prostitutionsfrågan och markera att prostitution inte är socialt accepterat i samhället. Utgångspunkten i detta ställningstagande var att prostitution är skadlig, både på individ- och samhällsnivå (jfr Westerstrand 2008:136, SOU 2010:49:75). Två av våra respondenter förklarar lagen som normsättande nedan.

Oavsett om någon säger: - Jag vill sälja sex, så säger samhället på ett sätt: – Ja men du får ju, det är ingen som straffar dig. Men å andra sidan så säger samhället också att: – Det är inte jättetoppen detta här. (Respondent 1)

Grundtanken med lagen var att kvinnan inte skulle ses som den kriminella utan att prostitution sågs i ljuset som mäns förtryck mot kvinnor och barn. Även att prostitution eller människohandel ytterligare var någonting i den strukturen som fanns i samhället, mäns våld mot kvinnor. (Respondent 2)

I SOU (2010:49:75–76) kom utredarna fram till att maktskillnaden som uppstår mellan män och kvinnor, när den ena parten köper den andra som en vara, skulle motverkas genom ett straffbud och för att påverka jämställdheten mellan könen. Inom radikalfeminismen så tolkas prostitution som ett uttryck för mäns våld mot kvinnor. Detta våld är i sin tur ett uttryck för en ojämlik struktur mellan könen där kvinnor är underordnade män (Westerstrand 2008:136). Det sexuella våldet mot kvinnor är kopplat till en bristande jämställdhet i kombination med de olika roller som kvinnor och män har i samhället. På så sätt upprätthålls denna maktstruktur genom att prostitutionen existerar (Dodillet 2009:394–398).

Genom att införa Sexköpslagen så riktades blicken mot köparna istället för att fenomenet skulle fortsätta hanteras som en kvinnofråga. Med lagen var förhoppningen att samhällets attityd och framförallt mäns syn på kvinnor, skulle komma att förändras. Ett av de huvudsakliga argumentet för att införa en sexköpslag var att de kvinnor som befinner sig i prostitution redan är utsatta och utnyttjade. Med lagen ville man att kvinnorna skulle våga söka hjälp och få stöd, inte vara rädda av ett straffbud och hindras av detta om de ville ta sig ur prostitutionen (SOU 2010:49:75–76). När det kom till hur våra respondenter uppfattade att Sexköpslagen påverkade deras arbete med kvinnorna som lever i prostitution var deras upplevelse att utformningen av lagen gav dem en möjlighet att nå ut till kvinnorna. För att kvinnorna då inte behöver vara rädda för att söka kontakt eller hjälp på grund av någon risk att åka fast. Även att det inte finns någon anmälningsskyldighet som kunde påverka deras förtroendebyggande med dessa kvinnor.

Undersökningar visar att respondenternas positiva inställning till Sexköpslagen delas även av den svenska befolkningen. I Länsstyrelsen Stockholms senaste mätning som genomfördes 2014 så är hela 72 % av befolkningen positivt inställda till Sexköpslagen. Däremot framgår det dock att stödet för att även kriminalisera försäljningen av sexuella tjänster uppgår till 48 %. Stödet för kriminaliseringen av sexköp har varit relativt konstant sedan 1999. Den attitydförändring som skett sedan lagens införande tolkas i SOU:s utvärdering som att förbudet medfört en betydande normativ effekt som förväntas finnas kvar framöver (Länsstyrelsen 2014:9, SOU 2010:49:124,126).

6.2.2 Lagen kan bli bättre

Som nämnts ovan så var våra respondenter överlag positivt inställda till Sveriges prostitutionslagstiftning. De beskrev att lagens utformning samt innehåll var bra och de kunde se flera fördelar med dess utförande. Majoriteten av respondenterna påpekade dock att det finns en hel del som kan förbättras med lagen. Speciellt ansågs straffskalan som problematisk.

Man får lika mycket straff som om att man snor en chokladbit på ICA i princip. Så där brister det ju absolut.

(Respondent 1)

Straffet för köp av sexuell tjänst skärptes den 1 juli 2011 då straffmaximum kom att höjas från fängelse i sex månader till fängelse i ett år. Syftet var att skapa mer utrymme för att kunna göra mer nyanserade bedömningar av straffvärdet i de fall som kan anses vara av mer allvarlig karaktär. Regeringen ville höja straffet då denna typ av brott kommit att bedömas likformigt. Syftet var att kunna ta förmildrande eller försvårande omständigheter i det enskilda fallet i beaktande snarare än att verka som avskräckande (Prop. 2010/11:77). I våra intervjuer framgår det dock att det mesta i samhället vad gäller resurser, framförallt polisiära och sociala resurser, fördelas utifrån straffskala. Eftersom sexköpsbrott har en relativt låg straffskala och oftast endast döms till böter så får inte polisen de resurser de hade behövt för att kunna jobba med prostitution i större skala. En av respondenterna beskrev även anledningen till att sexköparen ofta döms till enbart böter och inte fängelse. Respondenten menade att när det första sexköpsfallet gick till högsta domstolen 2001 så bestämdes att vid köp av sexuella tjänster så döms den skyldige till 50 dagsböter och vid försök av sexköp blir domen 30 dagsböter. Sedan dess döms nästan alla fall såhär enligt prejudikatprincipen⁸.

6.2.3 Kriminalisera eller legalisera prostitution som helhet

Något som vi även frågade våra respondenter var om de kunde se några fördelar med att helt legalisera alternativt kriminalisera prostitution i Sverige. Ingen av

⁸ Tidigare domstolsbeslut som bör följas. Enligt svensk rätt är inte en domstol bunden av domstolsbeslut från tidigare men det är sällsynt att en domstol frångår tidigare praxis. (<https://lagen.nu/begrepp/Prejudikat>)

våra respondenter kunde se några fördelar med att varken kriminalisera eller legalisera prostitutionen. De kom istället in på nackdelarna med en eventuell kriminalisering eller legalisering. Vad som enligt respondenterna talade mot att kriminalisera prostitution som helhet var framför allt att kvinnorna som lever i prostitution redan är utsatta och inte behöver utsättas mer. Sådär svarade en av våra respondenter när vi frågade om de kunde se några fördelar med en kriminalisering av försäljning av sexuella tjänster.

Vad ska man säga, problemet med det är dels signalvärdet då man säger till den som är utsatt att ”du är också kriminell”. Även att det kommer vara den i prostitution som då syns och alltså kommer det vara den som grips. Så då kommer vi i princip inte gripa sexköpare utan då kommer allt krut gå till att ta de på gatan, ta de som syns. Jag kan inte se varför det skulle hjälpa. (Respondent 1)

Sallmann (2010:147–148) skriver om just detta i sin artikel. Hur kvinnor som lever i prostitution i USA, där det i de flesta delstater är kriminaliserat med både köp och försäljning av sexuella tjänster, är den grupp som utgör majoriteten av de som grips av polis. Sexköparna utgör endast tio procent av alla gripanden inom prostitutionen. Detta trots en lagstiftning som bygger på att båda parter är kriminella. Ett av argumenten, som togs upp i SOU, mot att rikta ett straffbud mot endast köparen var för att säljarens beteende då skulle ses som mindre utdömande och vara mer socialt accepterat. Det skulle då inte vara mycket som talade för att lagen skulle få en normgivande funktion och avskräcka kvinnorna i prostitution vid en kriminalisering av enbart sexköp. Det framhölls att en kriminalisering av båda parter skulle ha en normbildande verkan vilket var viktigt för att bekämpa prostitutionen (SOU:2010:49:73).

När vi frågade om respondenterna kunde se någon fördel med att helt legalisera prostitution i Sverige så kom den lagstiftning likt Danmarks och Nederländernas, där det är legalt med prostitution, på tal. I en av våra intervjuer så resonerade en respondent kring nackdelarna med att vara prostituerad i ett land där det är lagligt att sälja sex.

Om man tänker på individnivå, så blir det en signal till den som befinner sig i prostitution i t.ex. Nederländerna och som tycker att det här är fruktansvärt jobbigt. Och som kanske tänker då: ”men jag ska inte tycka det för det är faktiskt som ett vanligt jobb och jag betalar skatt. Vad dum jag är som tycker att det här var tråkigt att göra”. (Respondent 1)

Ur en del av våra intervjuer beskrev respondenterna att i de länder där prostitution är legaliserat så finns det inte samma typ av hjälp- och stödinsatser, av den anledningen att prostitution där räknas som ett vanligt yrke. I dessa länder ska kvinnorna inte tycka att det är jobbigt eller behöva söka hjälp för att kunna lämna prostitution. Där är inställningen i samhället att det är ett frivilligt val att arbeta i prostitution, och då det inte finns hjälp att få för att kunna lämna yrken som exempelvis tandläkare, så är inställningen att det inte behövs finnas hjälp för att lämna prostitution. Detta jämfört med Sverige, där det finns ett tydlig ställningstagande till att prostitution är skadligt och där samhället erbjuder en väg ut för de som befinner sig i prostitutionen (jfr SOU 2010:49:75).

6.2.4 Utan köpare – ingen prostitution?

Avslutningsvis frågade vi våra respondenter om hur de arbetade förebyggande mot prostitution, varför prostitution existerar och fortsätter existera. I flera av våra intervjuer beskrevs efterfrågan vara det som styr prostitutionen och att det är hos köparna som efterfrågan uppstår.

Man måste arbeta preventivt, för att prostitution och människohandel är någonting som drivs av efterfrågan så man kan inte bara jobba mot dem som är i det eller utnyttjas i det, utan man måste även jobba med efterfrågan. (Respondent 5)

Man måste arbeta mer med efterfrågan för prostitution och människohandel är någonting som drivs av efterfrågan. Ett sätt var Sexköpslagen, som satte normen. (Respondent 2)

I förarbetena till Sexköpslagen så lyftes efterfrågan som anledningen till att prostitution existerar: "Om det inte fanns någon efterfrågan skulle det inte heller finnas

någon prostitution" (Prop. 1997:98:55). Det man ville ta reda på var vilken betydelse köparna och efterfrågan på sexuella tjänster hade för prostitutionen. Genom perspektivförskjutningen, att sluta se prostitution som en kvinnofråga utan som en samhällsfråga, så riktades blicken mot det som orsakar och upprätthåller prostitution, nämligen efterfrågan. I lagstiftningens förarbete och propositioner trycks det på att prostitutionen är beroende av efterfrågan, en efterfrågan som uppstår hos köparna. Det var främsta argumentet till varför man ville rikta blicken mot köparna (SOU 2010:49:65).

7. Slutdiskussion

Vi började vår uppsats med att skriva att Sexköpslagen fått underkänt, men att kvinnorna som lever i prostitution samt de socialarbetare som möter dessa kvinnor hade glömts bort i debatten. Vi ville fråga socialarbetarna som möter kvinnor i prostitution om deras uppfattning och syn gällande Sveriges prostitutionslagstiftning. Alla våra respondenter var positiva till lagen och sättet att tänka kring hur prostitution ska bekämpas, men ändå utan att utsätta kvinnorna i det för mer skada. Lagen var kanske inte helt ultimata, men någon specifik lösning kunde de inte se då allt för med sig konsekvenser. Exempelvis menade några respondenter att problemet med att så få köpare åker fast är att straffet inte är tillräckligt avskräckande eller rättvist. De menar att detta eventuellt kunde avhjälpas med strängare straff och mer resurser, men att samtidigt skulle ett strängare straff innebära en anmälningsskyldighet från socialarbetarens sida, vilket både kan hämma deras relation till kvinnorna i prostitution samt riskera dessa kvinnors säkerhet. När det kom till hur socialarbetarna beskrev de bakomliggande faktorer till att kvinnor kan hamna i prostitution, och om dessa faktorer hade en relation till frivillighet och tvång blev svaren intressanta. Dels för att de hade två så tydliga bilder av vem den typiska kvinnan var, men även hur de använde begreppen frivillighet och tvång och att de antingen var influerade av feministiskt eller liberalistiskt tänkande.

Att vi människor hittar orsaker till att någon hamnar i prostitution visar att samhället ser prostitution som ett problem, att det finns en förklaring till varför någon börjat sälja sexuella tjänster och att ingen kan ha valt det själv. Gränsen kan dras lite längre och säga att de som lever i prostitution inte är friska, då de inte får ha en egen vilja samt då psykisk sjukdom eller missbruk drivit dem dit. Som Östergren själv skrev det, vad har detta med saken att göra, förändrar det synen på prostituerade kvinnor?

Trots våra respondenters uppfattningar går det inte att generalisera vem som hamnar i prostitution. Några få linjer kan dras utifrån vad våra respondenter har upplevt, men vägen dit kan se väldigt olika ut och alla som lever i prostitution bär på en egen unik historia till varför de hamnat där. Men vad gör då ett liv i prostitution med en, kan en kvinna som lever i prostitution bara säga att det räcker nu, gå

därifrån och inte se sig om tillbaka? Denna diskussion kom även våra respondenter in på under intervjuerna, men den fick tyvärr inte plats i denna uppsats.

Även större delen av köparnas perspektiv fick vi välja bort. Våra respondenter gav oss mycket ny kunskap om denna målgrupp och förståelse för vilken central roll de spelar inom prostitutionen, som i att det enligt respondenterna är dem som styr efterfrågan. De kom även in på kopplingen mellan pornografi, det sexuella våldet och prostitution.

Avslutningsvis vill vi säga att prostitution är ett komplext samhällsproblem som funnits sen århundraden tillbaka och trots att det är 2016 har vi inte kommit längre med hur vi ser på prostitution. Efter detta arbete anser vi själva att Sexköpslagen är ett steg i rätt riktning. Dock har prostitution flera aktörer, arenor och aspekter att ta hänsyn till och det finns fortfarande många kunskapsluckor att fylla. Hade vi kunnat hade vi haft med flera av dessa diskussioner i uppsatsen då vi anser att det är viktigt att lyfta samt förmedla denna kunskap.

8. Referenslista

Bryman, Alan. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber AB.

Delin, Mikael. (2015). Sexköpslag får underkänt. *Dagens Nyheter*.
<<http://www.dn.se/nyheter/sverige/sexkopslag-far-underkant>> (Hämtad 2016-03-10).

Dodillet, Susanne. (2009) *Är sex arbete? Svensk och tysk prostitutionspolitik sedan 1970-talet*. Stockholm: Vertigo Förlag.

Eriksson, Johanna. (2011) *Strider om mening. En dynamisk frameanalys av den svenska sexköpslagen*. Uppsala Universitet.

Fejes, Andreas. & Thornberg, Robert (red). (2009). *Handbok i kvalitativ analys*. Stockholm: Liber AB.

Goffman, Erving (2001). *Stigma: den avvikandes roll och identitet*. 2., omarb. uppl. Stockholm: Prisma.

Holst, Catharina. & Lindström, Peter. (2008) *Förbud mot köp av sexuella tjänster – tillämpningen av lagen under första året*. Stockholm: Brottsförebyggande rådet. BRÅ.

Horvatovic, Iva. (2015). Amnesty: Avkriminalisera prostitution. *Sveriges Television*. <<http://www.svt.se/nyheter/utrikes/amnesty-avkriminalisera-prostitution>> (Hämtad 2016-03-11).

Huang, Amy L. (2015) De-stigmatizing sex work: Building knowledge for Social Work. *Social Work & Social Science Review*. 18 (1): 83-96.

Johansson, Anna. & Öberg, Peter. (2008). Biografi – och livsberättelseforskning. I Meeuwisse, Anna. Swärd, Hans. Eliasson Lappalainen, Rosmari. & Jacobsson, Katarina. (red.) (2008) *Forskningsmetodik för socialvetare*. Stockholm: Natur & Kultur.

Kalman, Hildur. (2013). Kunskap och samhälle. I Blom, Björn. Morén, Stefan. & Nygren, Lennart. (red.) (2013). *Kunskap i socialt arbete: om villkor, processer och användning*. Stockholm: Natur & Kultur.

May, Tim. (2001). *Samhällsvetenskaplig forskning*. Lund: Studentlitteratur.

- Mujaj, Endrit. & Netscher, Amanda. (2015) *Prostitutionen i Sverige 2014. En omfattningskartläggning*. Länsstyrelsen Stockholm.
- Persson, G.W Leif. (1981) *Horor, hallickar och torskar - en bok om prostitutionen i Sverige*. Stockholm: P A Norstedt & Söners förlag.
- Prop. 1997/98:55. Kvinnofrid.
- Prop. 2010/11:77. Skärpt straff för köp av sexuell tjänst.
- Sallmann, Jolanda. (2010). Living with stigma: women's experiences of prostitution and substance use. *Affilia: Journal of Women and Social Work*. 25 (2): 146-159.
- SFS 1962:700. *Brottsbalk*.
- SFS 1998:408. *Lagen om förbud mot köp av sexuella tjänster*.
- SFS 2011:517. *Lag om ändring i brottsbalken*.
- SOU 1995:15. *Könshandeln*. Betänkande av 1993 års prostitutionsutredning.
- SOU 1995:17. *Homosexuell prostitution - en kunskapsinventering*. Rapport för 1993 års prostitutionsutredning.
- SOU 1995:60. *Kvinnofrid*. Betänkande av Kvinnovåldskommissionen.
- SOU 2010:49. *Förbud mot köp av sexuell tjänst. En utvärdering 1999-2008*. Betänkande av Utredningen om utvärdering av förbudet mot köp av sexuell tjänst.
- Westerstrand, Jenny. (2008) *Mellan mäns händer. Kvinnors rättssubjektivitet, internationell rätt och diskurser om prostitution och trafficking*. Uppsala Universitet.
- Östergren, Petra. (2006) *Porr, horor och feminister*. Stockholm: Natur & Kultur.

Hej

Vi heter Sabina Persson och Nicole Toth och vi går sjätte terminen (av sju) på Socionomprogrammet i Helsingborg via Lunds Universitet. Vi ska nu skriva en kandidatuppsats (C-uppsats) kring socialt arbete och det ämne vi har valt att fördjupa oss inom är prostitution. Vi vill bland annat undersöka vilka bakomliggande faktorer som leder till att kvinnor hamnar i prostitution samt vilken eventuell påverkan lagen om sexköp har för dessa kvinnor.

Detta vill vi ta reda på genom intervjuer som kommer utgå från Era erfarenheter av att arbeta och möta kvinnor som lever i prostitution. En intervju med oss skulle vara frivillig samt innebära att Ni är helt anonyma. Ni bestämmer även själv vilka frågor Ni vill/inte vill svara på och Ni kan även avbryta intervjun när Ni vill. Att tillägga är att vi självfallet besöker Dig för att genomföra intervjun om samtycke ges.

Vi vill intervjua Dig, med erfarenhet av att arbeta med kvinnor i prostitution, enskilt vilket kommer ta mellan 30-45 minuter.

Vid eventuell intervju undrar vi hur Er tidsplanering ser ut samt hur långt innan vi måste boka tid för intervju eller om detta kan ske med kort varsel. Vi planerar att genomföra intervjuerna de närmsta veckorna och önskar att komma i kontakt med någon/några av Er snarast möjligt.

För svar och för eventuella frågor kontakta oss gärna på:

x@gmail.com

Vår handledares kontaktuppgifter:

Lupita Svensson, 070-

x@soch.lu.se

Tack på förhand!

Vänligen, Sabina och Nicole

Hej!

Vad kul att Du/Ni vill ställa upp på intervjuer med oss. I detta brev vill vi bekräfta datum, tid och plats samt lite information om oss och vår studie.

Vi har planerat in en intervju med Dig/Er: Den XX april 2016, kl: & plats

Som tidigare nämnts heter vi Sabina Persson och Nicole Toth och vi går sjätte terminen (av sju) på Socionomprogrammet på Campus Helsingborg, Lunds Universitet. Vi ska nu skriva en kandidatupp-sats (C-uppsats) där vi har valt att fördjupa oss inom prostitution ur ett juridiskt perspektiv. Det vi är intresserade av att höra är de professionellas perspektiv på Sexköpslagen och kvinnor som lever i prostitution. Att vi vill undersöka detta beror dels på att undersökningar visat att Sexköpslagen har ett stort stöd i samhället, men att trots detta stöd har de som lever i prostitution och de som arbetar med kvinnor i prostitution glömts bort i denna debatt. Vi tycker det är viktigt att lyfta upp frågan och belysa den ur de berördas perspektiv.

Intervjuerna kommer att vara 30-45 minuter och ske enskilt. För att underlätta för oss och för att kunna återge det som sägs så sanningsenligt som möjligt kommer intervjun att spelas in, om medgivande ges. Ditt deltagande i studien är helt frivilligt och du kan när som helst avbryta din medverkan. Alla deltagande personer i studien kommer att avidentifieras i vår uppsats. Vidare vill vi informera om att de uppgifter vi samlar in endast kommer att användas i vår studie. Efter att studien är klar får Du/Ni gärna ta del av den slutliga uppsatsen om så önskas.

Om ni vill ha ytterligare information om vår studie, kontakta oss gärna på:

x@gmail.com

Kontaktuppgifter till vår handledare för studien:

Lupita Svensson, 070-

x@soch.lu.se

Vi ser fram emot att få träffa Dig/Er!

Vänligen, Sabina och Nicole

BILAGA 3 - INTERVJUGUIDE

1. INLEDNING

- Information om oss, upplägg och de etiska grundprinciperna
- Begreppsförklaring och avgränsning
- Inspelning

2. TEMAN

Bakgrund

- Började intresserade sig för prostitution/arbeta
- Den typiska prostituerade kvinnan

Sexköpslagen

- Påverkan
- För- och nackdelar
- Det ultimata

Bakomliggande faktorer

Övrigt

- Resurser
- Samarbetspartners

3. AVSLUTNING

- Något att tillägga?
- Fått säga det du ville få fram?
- Kan vi förbättra något?
- Information om vad som kommer ske nu när intervjun är slut